

Eloise Caroline Nordlund

Studenters valg om å dra på utveksling

En kvalitativ studie av studenters motivasjon, opplevelser og erfaringer knyttet til utvekslingsopphold.

Masteroppgave i sosiologi

Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Vår 2017

Veileder: Arve Hjelseth

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Målet med denne masteroppgaven er å se nærmere på hva som ligger bak norske studenters valg om å dra på utveksling. Studentenes motivasjon, forventninger og erfaringer knyttet til utenlandsoppholdet er belyst gjennom dybdeintervju med elleve informanter. For å vise hva som kan ligge til grunn for valget om å dra på utveksling har jeg benyttet meg av teoriene til Pierre Bourdieu og Anthony Giddens. Oppgavens hovedproblemstilling er som følger:

Hvordan kan man forstå studentenes valg om å dra på utveksling? Det som kommer frem av oppgaven er at man kan forstå studentenes valg om å dra på utveksling fra ulike vinkler.

Valget om å dra på utveksling kan ses i sammenheng med studentenes habitus og sammensetning av kapitalformene. For mange vil også mulighetene for å akkumulere kapital være en faktor for å velge å dra på utveksling. På en annen side kan man se utvekslingen som et ledd i senmoderniteten som kjennetegnes ved blant annet globalisering, mulighetene for å skape sin egen identitet og reflektivt arbeid. Gjennom den økende globaliseringen blir verden mer sammenvevd, og verden åpnes for studentene. Studentene ønsker på mange måter å skape seg selv og sin egen identitet, og som et ledd i dette vil det å dra på utveksling være med på å forme identiteten. Det å skulle dra på utveksling vil være et resultat av reflektivt arbeid. På mange måter fungerer teoriene til Bourdieu og Giddens komplementerende for å forstå studentenes valg om å dra på utveksling i denne oppgaven.

Forord

Denne masteroppgaven markerer at mine fem år som lektorstudent ved NTNU snart går mot slutten. Det har vært fem lærerike, utfordrende og spennende år som har gått utrolig fort og som jeg ikke ville ha vært foruten. Gjennom fem år har jeg blitt kjent med mange hyggelige mennesker og det har vært fint å ha sosiale avbrekk gjennom studietiden. Nå venter arbeidslivet og jeg ser fram til å begynne å jobbe som lektor fra høsten av.

Jeg ønsker først og fremst å rette en stor takk til informantene som tok seg tid til å delta i denne studien. Gjennom deres fortellinger ble grunnlaget for masteroppgaven dannet, og det har vært interessant å høre om deres opplevelser og erfaringer knyttet til utvekslingsoppholdet.

Videre vil jeg rette en stor takk til veileder Arve Hjelseth. Dine tilbakemeldinger har bidratt til å forme denne oppgaven og det har virkelig vært en lærerik prosess.

Tusen takk til Ingrid som alltid er der for meg, enten det er for korrekturlesing, tips eller koselige avkoblinger. Uten deg ville ikke tiden på NTNU blitt den samme! Jeg vil også takke min gode venninne Tonje som gjennom hele perioden kun har vært et tastetrykk unna, du er fantastisk. Takk til Paul, Theo og mamma som sprer humor og glede i hverdagen.

Takk til min kjære som bidrar til å gjøre hverdagen så mye bedre!

Trondheim 6. juni

Eloise Caroline Nordlund

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	III
FORORD	V
1. INNLEDNING	1
1.1 AKTUALISERING OG BAKGRUNN	2
1.2 NORSKE MULIGHETSSTRUKTURER	4
1.3 TIDLIGERE FORSKNING	5
1.4 PROBLEMSTILLING OG OPPGAVENS STRUKTUR	8
2. TEORI	9
2.1.1 <i>Sosiale felt</i>	9
2.1.3 <i>Habitus</i>	13
2.2 ANTHONY GIDDENS	14
2.2.1 <i>En globalisert verden</i>	14
2.2.2 <i>Identitet i senmoderniteten</i>	15
2.2.3 <i>Refleksive valg i senmoderniteten</i>	16
3. METODE	17
3.1 VALG AV METODE	17
3.2 INFORMANTER	18
3.3 INTERVJUGUIDE	20
3.4 GJENNOMFØRING AV INTERVJU	22
3.5 ANALYSE AV DATAENE	24
3.6 KVALITET I FORSKNINGEN	25
4. ANALYSE	27
4.1 BETYDNINGEN AV SOSIAL BAKGRUNN OG SAMMENSETNING AV KAPITAL	27
4.1.1 <i>Studentenes sosiale bakgrunn</i>	27
4.1.2 <i>Kapital som forutsetning for utveksling</i>	29
4.1.3 <i>Mulighetene for å akkumulere kapital</i>	35
4.1.2 <i>Oppsummering av underproblemstilling en</i>	40
4.2 UTVEKSLING I SENMODERNITETEN	41
4.2.1 <i>Å skape seg selv</i>	41
4.2.2 <i>Refleksive valg</i>	43
4.2.3 <i>En globalisert verden</i>	47
4.2.4 <i>Oppsummering underproblemstilling to</i>	50
5. AVSLUTNING	51
5.1 KONKLUSJON OG TEORIDISKUSJON	51
5.2 VIDERE FORSKNING	53
6. LITTERATUR	55
VEDLEGG	59
INTERVJUGUIDE	59
FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKTET	61
GODKJENNING FRA NSD	62

1. Innledning

Denne masteroppgaven handler om hvorfor norske studenter velger å ta deler av utdanningen sin i utlandet. I Norge har vi lange tradisjoner for utenlandsstudier og det er til enhver tid en betydelig andel av den totale studentmassen som befinner seg i utlandet (Steenstrup 2010). I perioden 2015-2016 var det totalt 25 350 norske studenter som studerte utenfor landegrensene, og tallet har aldri vært høyere ifølge Lånekassen (2016). Man skiller vanligvis mellom gradsstudenter og delstudenter når man snakker om å ta utdanning i utlandet. En gradsstudent er en student som tar hele graden sin i utlandet, mens delstudentene (utvekslingsstudentene) er de som velger å ta deler av utdanningen sin i utlandet, vanligvis i et semester eller to. I denne oppgaven er fokuset lagt delstudenter.

Innenfor høyere utdanningsinstitusjoner er tendensen at det satses mer på internasjonalisering, noe som blant annet kom til uttrykk gjennom Kvalitetsreformen som ble innført i 2003/2004 (Søvik & Eldøy 2010). Målsetningen i Norge er at alle studenter som ønsker det, skal få muligheten til å gjennomføre et studieopphold i utlandet som en del av sin norske grad. Økt mobilitet og samarbeid på tvers av landegrensene har blitt en stadig viktigere politisk målsetning. Ifølge melding til Storting nummer 14 (2008-2009) handler internasjonaliseringen innenfor utdanningsløpet om hvordan nasjonale myndigheter og utdanningsinstitusjoner skal møte de utfordringer og muligheter som følger med globalisering og økt internasjonal samhandling.

Internasjonalisering av utdanning har mange sider, men den tydeligste er kanskje mobiliteten som oppnås ved at studenter reiser og oppholder seg i et annet land for å ta deler av utdanningen sin. I Norge velger om lag 15 prosent av den totale studentmassen å dra på utveksling i løpet av studietiden (Haugen 2016a). Ved å dra på utveksling får studentene muligheten til å lære språk, de møter nye kulturer og de får muligheten til å bygge nettverk (Rognan 2001). I denne oppgaven vil jeg komme inn på hva som kan ligge til grunn for at studentene velger å dra på utveksling, hvilke forventninger de har til oppholdet og hvilke erfaringer de har gjort seg. Hovedproblemstillingen for oppgaven er som følger: *Hvordan kan man forstå studentenes valg om å dra på utveksling?* For å belyse dette i et sosiologisk perspektiv vil jeg benytte meg av teoriene til Pierre Bourdieu og Anthony Giddens.

1.1 Aktualisering og bakgrunn

Norge har gjennom Bologna-prosessen forpliktet seg til å sende studenter på utveksling. Bologna-prosessen er et samarbeid mellom 46 europeiske land, hvor målet er å skape et felles europeisk område for høyere utdanning (Askheim 2013). En av målsetningene er at innen 2020 skal minst 20 prosent av studentene som fullfører høyere utdanning i Europa ha gjennomført et studieopphold i et annet land, med minimum tre måneders varighet (Haugen 2016a). Dette viser at utveksling anses som nyttig, og det jobbes aktivt for at flere studenter skal velge å dra på utveksling. Ambisjonene om å styrke utvekslingens plass innenfor høyere utdanning kan ifølge Haugen (2016b) ikke nøye seg med å gi et tilbud til studenter som selv aktivt etterspør utvekslingsopphold. Høyskolene og universitetene må skape et studietilbud og et miljø hvor gode utvekslingsopphold ved relevante institusjoner og fagmiljøer i utlandet fremstår som et naturlig valg for flere studenter (Haugen 2016b).

De fleste studentene i Norge velger å bli hjemme hele studietiden. Allikevel har Norge, sammen med de andre nordiske landene, den største andelen studenter som velger å ta deler av graden sin i utlandet (Steffensen, Ekren & Nygård 2015). Over halvparten av norske studenter ønsker derimot å studere i utlandet, men det er langt færre som ender opp med å gjøre det. I en undersøkelse gjort på bestilling av studentorganisasjonene ANSA og NSO sier over halvparten av norske studenter at de ønsker å studere i utlandet, men kun 15 prosent gjør det (Reinholdsten & Skjeggstad 2017). Dette viser at mange ender opp med å velge bort utveksling. Noe av bakgrunnen til dette er ifølge Norsk studentorganisasjon at universitetene og høyskolene ikke legger godt nok til rette for at studenter skal kunne studere i utlandet for en periode (Mikkelsen 2017).

Kunnskapsminister Røe Isaksen er en av flere politikere som har uttalt seg om studentutveksling. Ved å gjøre utvekslingen ”obligatorisk”, er ønsket til Røe Isaksen at enda flere studenter skal dra på utveksling. I stedet for at studenter aktivt skal søke seg til utveksling, ønsker Røe Isaksen å snu på dette ved at man heller må søke seg bort fra det dersom man ikke ønsker å dra eller ikke har mulighet (Mohn & Flaa 2015). Lederen for Arbeiderpartiets utdanningsutvalg, Marianne Aasen, har også uttalt at å være i Norge hele studiet bør være unntaket, og ikke regelen (Aasen 2016). Aasen (2016) påpeker videre at for å få flere til å velge å dra på utveksling, må det gjøres tilgjengelig uavhengig av inntekt, sosial bakgrunn og studium.

I en rapport om norske vg2 elever på utveksling kom det frem at utenlandsopphold i løpet av videregående skole treffer et i gjennomsnitt privilegert segment av befolkningen (Høgestøl, Dahle, Ryssevik 2016). Ifølge Kristoffer Vogt (i Fjelltveit 2016) er det problematisk dersom satsing på utenlandsopphold stort sett kommer elever fra ressurssterke hjem til gode. På den måten vil skolen i større grad bidra til reproduksjon av sosial ulikhet (Fjelltveit 2016).

Undersøkelser gjort blant studenter som har vært på utveksling viser tydelig at de har foreldre med noe høyere sosial bakgrunn, samt at de ofte har vært på lengre utenlandsopphold eller bodd i utlandet tidligere. Dette tyder på at sosial bakgrunn kan være med på å avgjøre om man drar på utveksling. Dette vil være uheldig med tanke på at alle skal ha muligheten til å dra på utveksling dersom de ønsker det.

Personlig bakgrunn for valg av tema

Da jeg begynte på NTNU var ikke spørsmålet om jeg skulle på utveksling, men når jeg skulle på utveksling fra en av mine medstudenter. Dette ga meg inntrykk av at det å dra på utveksling var vanlig, kanskje til dels nødvendig for å komme gjennom studiene. I og med at jeg allerede hadde vært på utveksling på videregående, følte jeg ikke trangen for å dra ut enda en gang. Gjennom utvekslingsoppholdet mitt lærte jeg utrolig mye, og jeg anser det som en nyttig erfaring å ha med seg videre i livet. Det er spennende å se på hva som er årsaken til at noen studenter velger å reise, samt at andre velger å bli igjen.

Samfunnsmessig bakgrunn for valg av tema

Det er altså tydelig at det satses på utveksling i Norge, og myndighetene ønsker at flere studenter skal velge å dra på utveksling i løpet av studietiden sin. Studentutveksling bidrar på flere måter til å styrke kvalitet og relevans i norsk høyere utdanning (Haugen 2016b). Ved å sende flere studenter på gode utvekslingsopphold ønsker man altså å styrke kvaliteten i utdanningen. I denne sammenhengen er det nyttig å se på hva som ligger til grunn for studentenes valg om å dra på utveksling, og hvordan ulike faktorer kan være med på å spille inn i deres avgjørelse om å dra. I en verden hvor vi opplever høy grad av globalisering vil det også være viktig for oss i Norge å ha kjennskap til flere kulturer og beherske andre språk. Framtidens verdiskapning forutsetter global konkurransedyktighet og for å oppnå dette trengs det relevant utdanning av høy kvalitet, samtidig som det trengs samfunnsborgere og arbeidstakere med internasjonal kunnskap og erfaring (Meld. St. 14 2008-2009). For å oppnå dette vil det være naturlig å sende flere studenter på utvekslingsopphold.

1.2 Norske mulighetsstrukturer

I løpet av de siste 50 årene har utdanningssystemet blitt stadig mer omfattende. Dette er et resultat av offentlige myndigheters avgjørelser og av individenes egne valg (Nordli og Mastekaasa 2010). Unge i dag tilbringer mer tid på skolen enn tidligere med bakgrunn i at grunnskolen har blitt utvidet til ti års skolegang. Gjennom Reform-94 ble treårig videregående skole en rettighet for alle. Tilbudet av høyere utdanning på både universitet og høyskoler har også blitt sterkt utvidet (Nordli og Matakassa 2010). Det har også blitt stadig flere som har ønsket å benytte seg av tilbudet om både videregående og høyere utdanning. Utdanning blir en stadig viktigere forutsetning for å lykkes i samfunnet, og utbyggingen av utdanningssystemet sørger for at alle, uansett bakgrunn, i utgangspunktet skal få like muligheter til utdanning.

Det norske utdanningssystemet har uttrykt en målsetning om å bidra til sosial utjevning ved å sikre at alle har like muligheter til å ta høyere utdanning (Meld. St. 16 2006-2007). Dette gjelder også for valg av utenlandsstudier. Valg av utdanning skal være styrt av evner og ønsker, ikke av hva slags utdanningsnivå eller inntekt ens foreldre har, eller hvor gode kontakter familien har (Caspersen, Hovshaugen, Karlsen 2012). Veksten i det høyere utdanningssystemet i Norge kan betraktes som et av virkemidlene for å bidra til sosial utjevning. I 1985 var det omtrent 100 000 studenter, i dag er det over 250 000 (Caspersen & Hovdhaugen 2014). Dette skyldes at andelen av et ungdomskull som tar høyere utdanning har økt betraktelig de siste 30 årene (Caspersen & Hovdhaugen 2014). Når mange søker å oppnå goder gjennom å ta høyere utdanning, fører det til at verdien av utdanningen avtar (Brown 1995 i Nordli & Mastekaasa 2010). Dette kan tenkes å være en av grunnene til at studenter velger å ta deler av utdanningen sin i utlandet. På den måten kan de differensiere seg fra de som velger å ta hele utdanningen sin i Norge.

I de senere år har det, i tråd med politiske mål, vært et økende antall som tar deler av utdanningen sin i utlandet (Kyvik & Wiers-Jenssen 2014). Årsakene til at studentene velger å ta deler av utdanningen sin utenfor Norge kan være flere og sammensatte. Rognan (2001) påpeker at utenlandsstudier gir mulighet til å lære fremmedspråk, lære andre kulturer å kjenne, samt at man får muligheten til å bygge nye sosiale nettverk. Det å få de norske studentene ut i verden og gi dem mulighet til å oppleve nye steder og utfordringer blir oppmuntret av myndighetene, samt av de ulike høyskolene og universitetene i form av utvekslingsavtaler (Meld. St. 14 2008-2009). Mulighetene for norske studenter som ønsker å

dra på utveksling er mange. Gjennom utvekslingsavtaler, slik som Erasmus+, eller bilaterale avtaler mellom norske og utenlandske læresteder har studentene mange muligheter dersom de ønsker å dra på utveksling. NTNU har for eksempel over 500 avtaler med ulike universiteter som studentene kan dra nytte av dersom de ønsker å dra på utveksling (NTNU u.å.).

Et av virkemidlene for å nå de politiske målsettingene som er satt er at norske myndigheter, er å gi støtte til utenlandsstudier gjennom Lånekassen. Lånekassen har som formål at utdanningsstøtten skal medvirke til å fjerne ulikhet og fremme likestilling (Lånekassen 2016). Man skal ha mulighet til å ta utdanning uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn og økonomisk og sosial situasjon (Lånekassen 2016). Dette gjelder også muligheten til å ta deler av utdanningen sin i utlandet. Gjennom Lånekassens støtteordninger har studentene mulighet til å få det samme som de ville ha fått dersom de hadde studert i Norge, samt at de kan ha rett på språkstipend, reisestipend og skolepengestipend.

1.3 Tidligere forskning

Mye av forskningen som gjøres på norske studenter i utlandet gjennomføres av NIFU (norsk institutt for studier og forskning av utdanning), i tillegg til SIU (senter for internasjonalisering av utdanning). Forskningen er i stor grad knyttet til gradsstudenter i utlandet, og i mindre grad til delstudenter (utvekslingsstudenter). I og med at det er begrenset forskning på de studentene som velger å ta deler av studiene sine i utlandet vil det være naturlig og også se nærmere på forskningen som omhandler gradsstudenter ettersom det er rimelig å anta at det finnes en del likhetstrekk mellom disse gruppene.

Studentmobilitet

Det er en rekke faktorer som påvirker mobiliteten blant studenter. Studentmobilitet er påvirket av faktorer som alder, sosial bakgrunn og tidligere internasjonal erfaring (Søvik & Eldøy 2010). Mobilitetskapitalen, det vil si ressursene som bidrar til at studenter reiser på utveksling, er ujevnt fordelt. Eksempler på dette kan være språkkunnskaper, økonomi, oppmuntring og forventninger fra nærmiljøet og tro på egne evner (Søvik & Eldøy 2010). Undersøkelser viser også at det er store variasjoner mellom fag og institusjoner når det gjelder informasjon om utenlandsstudier, organisering og hvordan dette kan passe inn i studiene (Søvik & Eldøy 2010). Høyskolene og universitetene i Norge kan ikke påvirke de private faktorene som styrer mobiliteten, men de kan legge til rette for at utenlandsopphold blir en reell mulighet for alle studentene som ønsker det. Gjennom god organisering, oppmuntring fra

lærere og andre ansatte, og ikke minst ved god tilrettelagt informasjon om mulighetene har flere mulighet til å reise ut. Mangelfull bevissthet rundt muligheter for utenlandsstudier er ansett som en av grunnene til at ikke flere reiser ut (Brux & Fry 2010).

Utvekslingsstudenters bakgrunn

Skjev sosial rekruttering til utenlandsstudier observeres i flere land (Wiers-Jenssen 2011).

Gjennom Lånekassen ønsker man å utjevne sosiale forskjeller, men tendensene er allikevel at ungdom fra høyere sosiale lag i større grad enn andre benytter seg av muligheten til å studere i utlandet. Denne forskjellen har vært ganske stabil over tid, og omlegginger i støtteordninger ser ikke ut til å ha hatt stor betydning (Meld St. 14 2008-2009, s.72). Både studenter som tar hele graden i utlandet, og de som tar deler av graden sin i utlandet har foreldre med høyere utdanning, enn de som velger å bli igjen i Norge (Wiers-Jenssen 2010). Sannsynligheten for å studere i utlandet øker både med foreldres inntekt og foreldrenes utdanning (Steenstrup 2010). De studentene som velger å dra på utveksling har en noe høyere sosial bakgrunn enn gradsstudenter (Wiers-Jenssen 2010). Undersøkelser gjort blant utvekslings elever på vg2 viser også at de har en høyere sosioøkonomisk bakgrunn enn de ikke-mobile elevene (Høgestøl et al., 2016). I tillegg til dette er det større sannsynlighet for at de mobile studentene har foreldre som har bodd i utlandet eller at de selv har bodd i utlandet (Murphy-Lejeune 2002, Wiers-Jenssen 2005, 2008, 2010, Søvik & Eldøy 2010). Man ser også tendenser til at de studentene som har vært på utenlandsopphold tidligere er mer tilbøyelige til å ta et studieopphold i utlandet enn de som ikke har vært på lignende opphold (Steffensen et al., 2015). I tillegg viser forskningen at studentene som velger å reise på utveksling har høyere karakterer fra videregående enn både gradsstudentene og ikke-mobile studenter (Wiers-Jenssen 2010).

Motivasjon og barrierer

Undersøkelser som har sett på studenters motivasjon for å studere i utlandet viser at de er sammensatte, men de fleste legger stor vekt på et ønske om å oppleve et nytt miljø og forbedre språk- og kulturkunnskaper (Wiers-Jenssen 1999, 2003, 2008, Søvik & Eldøy 2010, Mørkeset & Glavee Geo 2016). Studentene vektlegger altså nye opplevelser og personlig utvikling. De økonomiske barrierene anses for å være relativt små, og det er mange aspekter ved utenlandsstudier som studentene finner attraktive (Wiers-Jenssen 2011). Mange av de norske studentene reiser ut fordi de kan, og fordi at de har lyst. Studentene som velger å dra på utveksling får større interkulturelle ferdigheter, større åpenhet overfor andre kulturer og de vil også få et mer globalt tenkesett enn ikke-mobile studenter (Mørkeset & Glavee-Geo 2016).

Forskning har også vist at de som i utgangspunktet er positive til å reise på utveksling i stor grad også er de samme som faktisk reiser ut (Mørkset & Glavee-Geo 2016).

Resultat fra undersøkelser som er gjort viser at ikke alle studentene er interesserte i å dra på utveksling (Wiers-Jenssen, Frølich, Aamodt, Hovdhaugen 2008). Det kommer også frem i undersøkelser at det er flere som vurderer å reise ut enn de som faktisk gjør det (Reinholdsten & Skjeggstad 2017). Årsakene til dette kan være flere, men manglende informasjon om utveksling kan være en av grunnene. Andre årsaker som blir trukket frem er manglende tilrettelegging, og økonomiske årsaker. Over 60 prosent av de som ikke har vært i utlandet oppga økonomiske grunner som et stort eller nokså stort hinder for å ta et studieopphold i utlandet. Dette kan tyde på at de universelle støtteordningene ikke er et tilstrekkelig virkemiddel for å oppnå sosial utjevning i studiemobilitet (Steffensen et al., 2015). For norske studenter i utlandet er det Lånekassen som er hovedfinansieringskilden. Selv om flesteparten (ca 50 prosent) oppga støtte fra Lånekassen som hovedkilden til finansiering av utenlandsoppholdet, var det 21 prosent som oppga midler fra foreldre/familie som hovedkilde, noe som er en økning fra forrige undersøkelse (Steffensen et al., 2015). I tillegg til dette var det 15 prosent som oppga oppsparte arbeidsinntekter som hovedkilden til finansiering.

Fordeler ved å dra på utveksling

Mange studenter er opptatt av at utenlandsstudier kan forbedre mulighetene for en internasjonal karriere, og kvalitetsbetraktninger har også betydning for en del studenter (Wiers-Jenssen 2011). Undersøkelser har tidligere vist at studenter med utenlandsopphold opplever at oppholdet gir dem en bonus, i tillegg til selve utdanningen tilegner de seg språk- og kulturkunnskaper, og de opplever at de vokser personlig gjennom utenlandsoppholdet (Wiers-Jenssen 1999, 2003). Utvekslingsstudenter har lettere for å komme seg inn på arbeidsmarkedet enn ikke-mobile (Wiers-Jenssen 2003). Sammenlignet med gradsstudentene har de en utenlandserfaring og et vitnemål som arbeidsgiverne i større grad forstår seg på, og det kan i mange tilfeller være lettere for en student som har vært på utveksling å få seg jobb. Det å være på utveksling blir ansett for å være positivt og de som har vært på utveksling setter stor pris på denne opplevelsen (Mørkset & Glavee-Geo 2016). Mørkset og Glavee-Geo (2016) påpeker at det å være på utveksling vil kunne være gunstig med tanke på den personlige utviklingen til studentene.

1.4 Problemstilling og oppgavens struktur

I denne oppgaven vil jeg belyse hvorfor studenter velger å dra på utveksling, og se på hvordan vi kan forstå valgene deres ut i fra teoriene til Pierre Bourdieu og Anthony Giddens. Jeg vil også se på hvilke forventninger de hadde til oppholdet, samt hvilke erfaringer de har gjort seg. På mange måter representerer Bourdieu og Giddens motsetninger innenfor sosiologien. Selv om begge har tatt mål av seg å overvinne skillet mellom aktør-strukturtilnæringer (Aakvaag 2008), gjør de det på ganske ulike måter. Ifølge Bourdieu vil aktøren i større grad være preget av sin bakgrunn, og aktørens handlinger vil være rammet inn av sosial struktur. Ifølge Giddens vil individet i senmoderniteten i mindre grad være preget av sin bakgrunn og vil skape mening ved å gjøre refleksive valg.

Modeller som forsøker å forstå individers motiver og handlingsvalg, enten det dreier seg om migrasjon, utdanning eller andre forhold, kalles gjerne push- og pull-teorier (Castles & Miller 2003). Med utgangspunkt i disse teoriene kan det også være mulig å forklare studentutveksling. Push vil i dette tilfelle vise til faktorer som bidrar til å ”dytte” studentene i retning av å velge delstudier i utlandet. Dette kan forstås ut i fra teoriene til Bourdieu. Studentene som ofte velger å dra på utveksling har ofte høyere sosial bakgrunn, og det kan tenkes at de på flere måter føler seg ”tvunget” til å dra. Det vil være større sjanse for at studentene med høyere sosial bakgrunn også har bodd i utlandet selv, eller har foreldre som har gjort det. På den måten kan det argumenteres for at det vil være nødvendig eller mer naturlig å dra på utveksling ut i fra studentenes sammensetning av kapital og habitus. Pull-faktorer viser til faktorer som forsøker å forklare hva som trekker en person til å gjøre et valg, for eksempel å ta utdanning i et annet land. Med bakgrunn i teoriene til Anthony Giddens kan vi forstå det slik at de dras ut i verden på grunn av at de ønsker å skape sin egen identitet og at valget om å dra på utveksling vil bære preg av refleksivt arbeid.

Med bakgrunn i det som har blitt presentert har jeg kommet frem til følgende problemstillinger for oppgaven:

Hovedproblemstilling: *Hvordan kan man forstå studentenes valg om å dra på utveksling?*

Underproblemstilling en: *Hvordan kan valget om å dra på utveksling forstås ut ifra sosial bakgrunn og mulighetene for å akkumulere kapital?*

Underproblemstilling to: *Hvordan kan valget om å dra på utveksling forstås med bakgrunn i at vi lever i senmoderniteten?*

Videre i oppgaven vil jeg først og fremst presentere oppgavens teoretiske perspektiver. Jeg vil først i kapittel to se nærmere på teoriene til Bourdieu hvor jeg vektlegger kapitalbegrepene samt habitus. Videre i kapittel to vil jeg se nærmere på teoriene til Giddens sine teorier hvor jeg vektlegger globalisering, refleksive valg og identitet i senmoderniteten. I kapittel tre har jeg redegjort for mine metodiske valg i oppgaven. I kapittel fire vil jeg analysere datamaterialet mitt og sette det opp mot teori og tidligere forskning. Kapittel fire er delt i to, hvor hver del besvarer underproblemstillingene. I oppgavens siste kapittel vil jeg oppsummere de funn som er gjort, konkludere på hovedproblemstillingen og gi et pek til videre forskning.

2. Teori

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for teorier som kan bidra til å forstå studentenes valg om å dra på utveksling. Først vil jeg presentere Pierre Bourdieu sine teorier. Her vil jeg vektlegge felt, kapitalformene samt habitus. Deretter vil jeg se nærmere på Anthony Giddens og senmoderniteten. Jeg vil her fokusere globalisering, hvordan man er nødt til å skape sin egen identitet i senmoderniteten og refleksive valg.

2.1 Pierre Bourdieu

Den franske sosiologen Pierre Bourdieu er en typisk konfliktteoretiker. Hans prosjekt var å avdekke ikke-erkjente og miserkjente former for makt og dominans i samfunnslivet (Aakvaag 2008). Bourdieus teorier er i større grad preget av at individet ikke nødvendigvis står like fritt i samfunnet som det Giddens presenterer i sin teori. Ifølge Bourdieu blir livene våre formet av oppveksten og vår sosiale bakgrunn.

2.1.1 Sosiale felt

Det sosiale rom er klassestrukturen i samfunnet som helhet (Aakvaag 2008). Innenfor det sosiale rom finnes det ulike sosiale felt. Ifølge Bourdieu (1995) er de sosiale feltene konkrete avgrensede nettverk hvor bestemte regler, verdier og interesser er gyldige og deltakerne vil konkurrere om hevdelse i et hierarki. Utdanningssystemet består for eksempel av flere interagerende felt, som dels er ordnet hierarkisk og dels fungerer relativt autonomt (Wilken 2008). Nederst i hierarkiet innenfor utdanningssystemet finner man skolefeltet som primært formidler kunnskapen, og øverst finnes universitetsfeltet som primært produserer kunnskap. I mellom disse finnes en rekke ulike høyskoler, tekniske skoler og lignende. Ifølge Bourdieu foregår det kamper om status og innflytelse både innenfor og mellom disse institusjonene.

Innenfor hvert felt finnes det en feltspesifikk kapital og dette er den kapitalen som er gjeldene innenfor det bestemte feltet (Bourdieu 1993). Felt defineres i forhold til bestemte kapitalformer som det ifølge Bourdieu (2006) handler om å besitte og akkumulere. Posisjonen til en student innenfor universitetsfeltet vil dermed være bestemt av den mengden feltspesifikk kapital han eller hun besitter. For at en student skal kunne bedre sin posisjon innenfor universitetsfeltet krever det at man akkumulerer den feltspesifikke kapitalen. En dominerende posisjon innenfor universitetsfeltet vil kanskje innebære at man har gode karakterer, overholder de gjeldende fristene, er tilstede under forelesningene og leser pensum. Det kan tenkes at ens posisjon innenfor universitetsfeltet kan kunne påvirkes av å dra på utveksling.

2.1.2 Kapitalformene

Bourdieu definerer kapital helt allment som knappe ressurser hvor det er konkurranse mellom individene og gruppene i samfunnet (Aakvaag 2008, s. 151). Kapital kan føre til makt ved at det kan være en ressurs som brukes for å oppnå fordeler i det sosiale livet. I dette tilfellet kan det tenkes at sammensetningen av kapitalformene vil kunne være med på å gi studentene fordeler dersom de skal ta valget om de skal på utveksling eller ikke. Kapitalen vil være ulikt fordelt mellom individene og gruppene i samfunnet, noe som videre gir grunnlag for dominans og herredømme. De individene og gruppene som innehar mye kapital kan bruke denne for å dominere de som har mindre. Ifølge Bourdieu (2006a) består alt samfunnsliv av at individene og gruppene i samfunnet kjemper om å akkumulere mer kapital. Kapital kan derfor ses på som både mål og middel i samfunnslivet. Bourdieu (2006a) legger vekt på tre hovedformer for kapital, og disse er økonomisk, kulturell og sosial. I tillegg finnes symbolsk kapital som er et samlebegrep for egenskaper som blir tillagt høy verdi, og som høster anerkjennelse innenfor en sosial gruppe (Danielsen & Nordli Hansen 1999). De ulike kapitalformene er videre gjenstand for meningsfulle sosiale kamper i ulike felt.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital kan kort forklares som adgang til penger og rikdom. Økonomisk kapital anses som den viktigste formen for kapital og ifølge Bourdieu (2006a) er økonomisk kapital roten til alle andre former for kapital. For at det skal være aktuelt for en student å kunne dra på utveksling kan det tenkes at man må inneha en viss andel av økonomisk kapital. Økonomisk kapital vil videre kunne gi økonomisk makt.

Kulturell kapital

Kulturell kapital består i å ha tilegnet seg og mestret den dominerende kulturelle koden i samfunnet. Kulturell kapital referer til kulturspesifikk kompetanse som kan omsettes til en ressurs i en bestemt sosial sammenheng (Bourdieu 2006a). I det moderne samfunnet finner man investering og fordeling av kulturell kapital innenfor to sosiale institusjoner, familien og utdannelsesinstitusjonene (Bourdieu 1995). Utdannelsesinstitusjonene vil ha en helt sentral rolle innenfor utviklingen av kulturell kapital. Alle har rett og plikt til å utdanne seg i Norge. Ifølge Bourdieu (1993) vil den kulturelle kapitalen utdanningsinstitusjonene forvalter, forrefter og gir videre ikke være like tilgjengelig for alle. Den vil presenteres for alle, men det kreves ifølge Bourdieu spesielle disposisjoner for å ta i mot den. Jo større sammenfall det er mellom de preferansene og praksisene barn møter hjemme, og de verdiene og praksisene som barn møter i utdanningssystemet, vil det være mer sannsynlig at de kan ta imot den kulturelle kapitalen som utdanningssystemet gjør tilgjengelig (Bourdieu 1993).

Den kulturelle kapitalen studenten innehar vil ha bakgrunn i de familierelasjonene han eller hun har. En student med høy andel av kulturell kapital vil ifølge Bourdieu ha større sjanse til å akkumulere kulturell kapital innenfor utdanningsinstitusjonene. Ifølge Bourdieu og Passeron (2006) vil foreldrenes utdanning kunne påvirke barn og unges skoleprestasjoner gjennom overføringen av kulturell kapital. Denne teorien tar utgangspunkt i at barn fra høyere sosiale lag er i besittelse av den kulturelle kapitalen som belønnes i skolen. Studenter som velger å dra på utveksling har ofte foreldre som har høyere utdanning enn andre, og det kan derfor argumenteres for at barna deres også har en høyere andel av kulturell kapital.

Bourdieu og Passeron (2006) påpeker at når det skjer en verdireduksjon av høyere utdanning må ungdommene fra høyere sosiale lag svare med å ta mer prestisjefylte utdanninger. På den måten kan man forstå studentenes valg om å dra på utveksling, de ønsker å differensiere seg fra de med noe lavere sosial bakgrunn. Ifølge Bourdieu (1993) vil den dominerende gruppen i samfunnet finne noe nytt som virker distingverende og skiller dem fra andre dersom den dominerte gruppen i samfunnet prøver å gjøre som dem. Den dominerende gruppen har vært sterkt representert innenfor universitetsfeltet, men nå er tendensene at også den dominerte gruppen i samfunnet velger høyere utdanning. I Norge tar stadig flere høyere utdanning (Caspersen & Hovdhaugen 2014). Ved å dra på utveksling kan det tenkes at den dominerende gruppe klarer å distingvere seg fra de dominerte.

Den kulturelle kapitalen eksisterer ifølge Bourdieu (2006) videre i tre ulike former. Disse er kroppsliggjort, institusjonalisert og objektivert. I kroppsliggjort tilstand finnes den i form av varige disposisjoner i bevissthet og kropp (Bourdieu 2006). Dette kan være måter å snakke på, kle seg, bevege seg på, viten, smak og tilbøyeligheter, evner til å skille mellom og verdsette (fin)-kulturelle uttrykk (Esmark 2006). Dette kan ses i sammenheng med det Bourdieu vektlegger i begrepet habitus. Den kulturelle kapitalen vil i denne tilstanden kunne modifieres gjennom hele livet, men er først og fremst et produkt av den grunnleggende sosialiseringen i familien, og vil på denne måten gjenspeile foreldres og besteforeldres historie og sosiale posisjon (Esmark 2006). Innenfor familien vil den kulturelle kapitalen overføres effektivt og nærmest automatisk fra den ene generasjonen til den neste.

I institusjonalisert tilstand eksisterer kulturell kapital i form av blant annet offisielt anerkjente akademiske titler (Bourdieu 2006). Institusjonaliseringen av kulturell kapital gjennom tildeling av titler og grader sikrer dermed kapitalens eksklusive karakter, beskytter den mot tidens gang og gjør det samtidig mulig å sammenligne innehavere innbyrdes og eksempelvis skifte hverandre ut på arbeidsmarkedet (Esmark 2006).

Den tredje formen for kulturell kapital eksisterer i objektivert form. Dette vil være i form av kulturelle goder, slik som for eksempel bilder, maleri, instrumenter, oppslagsverk og lignende (Bourdieu 2006). Objektivert kulturell kapital kan være en forutsetning for realisering av kroppsliggjort kulturell kapital. Det faktiske utbytte man vil kunne få av objektivert kulturell kapital forutsetter at man også besitter kroppsliggjort kulturell kapital, og på den måten har den "rette" habitusen (Esmark 2006).

Sosial kapital

Sosial kapital kan forstås som sosiale nettverk, familierelasjoner og forbindelser som kan brukes til å oppnå noe. Den sosiale kapitalen man innehar kommer fra familien og må opprettholdes (Bourdieu 2006a). Sosial kapital bygger på at man har et nettverk rundt seg. Nettverket av relasjoner er et produkt av individuelle eller kollektive investeringsstrategier som bevisst eller ubevisst er rettet mot å etablere eller reprodusere sosiale relasjoner som er direkte anvendbare på kort eller lang sikt (Bourdieu 2006a). Sosial kapital vil kunne gi makt på den måten at de sosiale nettverkene man er en del av kan brukes aktivt dersom man ønsker å oppnå noe (Bourdieu 2006a). Hvor mye sosial kapital en aktør besitter avhenger av størrelsen på nettverket av forbindelser han eller hun kan mobilisere (Bourdieu 2006a).

Mulighetene for å kunne profitere på sosial kapital vil ifølge Bourdieu være avhengig av mengden av de kapitalformene han eller hun besitter. Mulighetene for å profitere på sosial kapital vil altså øke med mengden av økonomisk og kulturell kapital man besitter. Nettverket av relasjoner er et produkt av individuelle eller kollektive investeringsstrategier som bevisst eller ubevisst er rettet mot å etablere eller reprodusere sosiale relasjoner som er direkte anvendbare på kort eller lang sikt.

2.1.3 Habitus

Habitusbegrepet er kjernen i Bourdieus handlingsteori og aktørforståelse, og det er det som ligger til grunn for hans konsepsjon av den handlende aktøren (Aakvaag 2008). Habitus er summen av alle kapitalformene samlet. Habitus har et sosialt opphav og den vil formes ved at man inkorporerer de sosiale betingelsene man vokser opp under (Bourdieu 1995, s.37).

Habitus er ifølge Bourdieu (1995) det som gir aktøren handlingskompetanse. Habitus vil videre være styrende for all praksis, slik som språk, oppførsel, vaner, preferanser, estetisk sans og sosiale normer (Bourdieu 1995, s.36). Habitus er for det første kroppsliggjort, det vil si at den er varig og relativ stabil. Den vil allikevel være i kontinuerlig endring og utvikling. Med bakgrunn i vår habitus vil vår væremåte og våre handlinger nærmest være førrefleksiv og instinktivt gi oss en forståelse av hva vi må gjøre i situasjoner (Aakvaag 2008). Man bare vet hvordan man skal håndtere en ny situasjon, og dette kan kanskje forklares som ryggmargkunnskap, det er noe vi bare har i oss.

Habitus er kjernen i en persons identitet. På grunn av vår habitus vil våre handlinger og væremåter være preget av forutsigbarhet, sammenheng og regelmessighet gjennom livsløpet og på tvers av ulike situasjoner vi inngår i (Bourdieu 1995). I og med at det sosiale liv ikke er forutsigbart vil individene være nødt til å improvisere i høy grad gjennom tilværelsen slik den former seg. Habitus vil derfor utstyres aktørene med en matrise for hvordan de oppfatter, forstår og derfor handler i gitte situasjoner (Wilken 2008). Habitus vil gi oss vår personlighet, og kan ikke helt uten videre endres.

Habitus har altså et sosialt opphav (Bourdieu 1995). Bourdieu (2006b) viser til hvordan habitus ikke bare er strukturerende, men også strukturert. Med dette menes det at vår habitus formes av oppveksten vår. Personer i samme klasseposisjon vil ha habitus til felles og den vil bidra til at de utvikler like preferanser og handler på lignende vis (Bourdieu 1995). Personer som vokser opp i ulike sosiale miljøer vil derimot utvikle ulike habituser. Ifølge Bourdieu

(1995) er habitus klasespesifikk ved at den gjenspeiler personens sosiale posisjon i det sosiale rom, i tillegg til at den vil gjenspeile hans eller hennes posisjon i ulike sosiale felt. Her kommer vi videre inn på begrensingsaspektet ved habitus. Habitus er et produkt av objektive sosiale betingelser og setter klasespesifikke grenser for våre handlinger og vår væremåte (Aakvaag 2008). På bakgrunn av aktørenes habitus kan det være tenkelig at man trenger en viss type habitus for å kunne dra på utveksling i løpet av utdanningen.

I analysen vil jeg vise hvordan teoriene til Bourdieu kan være en forklaringsfaktor til hvorfor norske studenter velger å dra på utveksling. Det kan tenkes at sammensetningen av kapitalformene kan være med på å avgjøre om man velger å dra på utveksling eller ikke. Jeg vil også vise hvordan mulighetene for å akkumulere kapital kan være en forklaringsfaktor til å dra på utveksling. Gjennom studentenes sosiale bakgrunn og deres habitus kan det tenkes at valget om å dra på utveksling vil være ulik for studenter med ulik sosial bakgrunn og habitus.

2.2 Anthony Giddens

På mange måter representerer Giddens sine teorier en motsetning til Bourdieus teorier. I denne delen vil jeg se nærmere på hvordan man kan forstå valget om å dra på utveksling med utgangspunkt i teoriene om globalisering, identitet og refleksive valg. Giddens sine teorier peker i større grad på at individene står friere og må jobbe aktivt for å skape sin egen identitet.

2.2.1 En globalisert verden

Et av kjennetegnene ved senmoderniteten er at den preges av globalisering. Ifølge Giddens (2002) handler globaliseringen i stor grad om at vi alle lever i en og samme verden. Globaliseringen er ifølge Giddens (2002) politisk, teknologisk og kulturell, så vel som økonomisk. Konsekvensene av den økende globaliseringen kan føles overalt (Giddens 2002). Det er ikke bare noe som berører de store systemene, men det vil også være noe som vil påvirke våre individuelle liv (Giddens 2002). Gjennom globaliseringen har verden blitt mer sammenvevd. Noen av konsekvensene av dette er at enkeltpersoner søker en høyere utdanning som kan hjelpe dem med å utvide horisonten og samtidig bidra til at de kan forstå verden språk, kulturer og forretningsmetoder bedre (OECD 2014). Ved at norske studenter velger å dra på utveksling har de mulighet til å gjøre nettopp dette.

Med utgangspunkt i at lokale aktører og institusjoner er tett vevd sammen med eksterne aktører og institusjoner (Kaspersen 1995) kan vi forstå hvordan høyskolene og universitetene i Norge er en del av et større nettverk. Gjennom en rekke utvekslingsavtaler på tvers av land og kontinenter er det lagt opp til at studenter skal kunne ta deler av utdanningen sin ved et annet universitet. Med tanke på at norske studenter oppfordres til å dra på utveksling kan det tenkes at dette er et ledd i globaliseringen vi ser i verden i dag. Giddens forklarer at EU er en symptom på globalisering. Norge har gjennom Bolognaprosessen forpliktet seg til å sende 20 prosent av studentene på utenlandsopphold. Dette viser at EU kjemper for studentutveksling og de ønsker at studentene skal oppfordres til å ha et utenlandsopphold. Det er altså et mål at enda flere studenter skal velge å ta deler av utdanningen sin utenfor egne landegrensler.

2.2.2 Identitet i senmoderniteten

Et av kjennetegnene i det senmoderne samfunnet er at det har oppstått en individualisering som man ikke har sett tidligere (Giddens 1997). Ifølge Giddens vil man ikke arve en ferdig identitet basert på ens sosiale posisjon i samfunnet (Aakvaag 2008). Spørsmål som hvem skal man være, hva man skal gjøre og hvordan man skal handle er sentrale ifølge Giddens (1996). Folks tilknytning til sosiale klasser har blitt svakere og klassebakgrunn har nå mindre betydning for hvordan folk handler i verden (Krange & Øia 2005). Ansvar for å etablere og vedlikeholde en helhetlig identitet faller nå på den enkelte. Man må på mange måter skape sin egen skjebne og være aktiv når man tar beslutninger. Dette er selve kjernen i Giddens sin teori om det refleksive selvet. Identitet er ikke lengre et resultat av tradisjoner og sosiale forventninger, men av refleksive valg og aktive beslutninger (Giddens 1996).

I senmoderniteten handler identitet først og fremst om å etablere og opprettholde en selvbiografisk fortelling om selvet. Selvidentitet forutsetter en refleksiv bevissthet av selvet om hvem man er, og er ikke noe som er gitt eller dannet en gang for alle (Krange & Øia 2005, s. 109). En slik fortelling om selvet må hele tiden revideres i lys av ny informasjon, nye hendelser og erfaringer. Den har den funksjon å knytte fortid, nåtid og fremtid samt forskjellige delroller sammen på en måte som skaper sammenheng og enhet i en persons liv og selvforståelse (Krange & Øia 2005). På denne måten velger studenter i den moderne verden å skape sin egen utdanning ved å dra på utveksling. Det å skulle dra på utveksling blir et kunnskapsbasert valg som individet tar i et ledd om å skape sin egen identitet.

Selvfortellingen er en møteplass for kronologisk rekonstruksjon av tidligere hendelser, ens nåtidige posisjon og utkast til fremtidige livsprosjekter – gjerne i lys av moralske idealer om hvem man ønsker å være. Selvfortellingen handler om hvor man kommer fra og hvor man er på vei, og ikke minst, hvem man ønsker å være. Identiteten er noe som må produseres og vedlikeholdes av individene selv gjennom et fortløpende refleksivt arbeid (Kränge og Øia 2005). Man må tenke over hvilke alternative identiteter som foreligger, for så å velge løsningen som passer best. Ønsker man å være en student ved et universitet i Norge, eller ønsker man heller å være en global student ved et lærested utenfor Norges grenser blir det store spørsmålet her. Ved å velge å studere i utlandet ønsker man en identitet som er global, man ønsker å ta del i noe større. Gjennom å dra på utveksling utvides horisonten, man får muligheten til å lære om andre kulturer og kanskje man lærer et nytt språk. Dette vil igjen være med på å forme den identiteten man innehar.

2.2.3 Refleksive valg i senmoderniteten

Noe av det som preger det senmoderne samfunnet er at det er preget av et stort mangfold av valgmuligheter (Nielsen & Wagner 2011). Et av kjennetegnene ved det senmoderne samfunnet er ”refleksiv modernisering”. For Giddens betyr dette at aktøren tar aktive beslutninger basert på bevisst informasjonsbearbeiding som i større grad enn tidligere preger samfunnslivet og inngår som et konstituerende element i alle former for sosial aktivitet (Aakvaag 2008). De store valgene man som ungdom står ovenfor vil i stor grad være knyttet til utdanning, yrke og karrierevei. Det vil altså i senmoderniteten ligge et særegent ansvar på hvert enkelt individ, og i denne sammenhengen vil det vise til at studentene former sin egen utdanning ved å gjøre noen bevisste valg. Årsakene til at mange studenter velger å ta deler av studiene sine i utlandet kan være mange. Det kan tenkes at studentene ønsker nye impulser, eller at de ønsker den beste utdanningen de kan få. Det senmoderne mennesket har ifølge Giddens (i Kränge & Øia 2005) utviklet en evne til å stille seg utenfor den konkrete handlingssituasjonen han eller hun står i. Man betrakter og vurderer alternative handlingsvalg for til sist å velge en løsning. Dette tyder på at man tenker over valgene man gjør i hverdagen. Både de store valgene som handler om utdanning og yrkesvalg, men også de små som preger hverdagen i større grad.

Valgene man tar viser ikke bare til hvordan man handler, men vil også si noe om hvem man ønsker å være (Giddens 1996). Ved å dra på utveksling kan det tenkes at studentene ønsker å uttrykke noe om hvem de ønsker å være. De ønsker for eksempel å være oppsøkende, møte

nye kulturer og vise at de takler å være på utveksling. Det finnes altså et mangfold av valgmuligheter innenfor senmoderniteten, men dette betyr nødvendigvis ikke at alle valg er åpne for alle (Giddens 1996). Dette kan være en forklaringsfaktor til hvorfor mange studenter velger bort utveksling.

Jeg vil i analysen bruke Giddens sine teorier som en annen forklaringsfaktor til hvorfor studenter velger å dra på utveksling. Giddens sine teorier vil på mange måter være et motstykke til Bourdieus teorier, og valget om å dra på utveksling vil kunne forstås på to ulike måter ut i fra disse teoriene. Begrepene globalisering, identitet og refleksive valg mener jeg vil være sentrale for å forstå studentenes valg ut i fra Giddens sine teorier.

3. Metode

I dette kapittelet har jeg redegjort for mine metodiske valg. Jeg vil komme inn på hvorfor jeg har valgt dybdeintervju som metode og hvordan jeg gikk frem for å rekruttere informanter til studien. Videre vil jeg si noe om utarbeidelsen av intervjuguiden og gjennomføringene av intervjuene. Jeg kommer også inn på hvordan jeg analyserte dataene. Jeg vil forholde meg til begrepene reliabilitet og validitet fortløpende gjennom kapittelet, mens jeg avslutningsvis gir en oppsummering og trekker inn generaliserbarhet.

3.1 Valg av metode

Hensikten med denne masteroppgaven har vært å få et innblikk i hvorfor norske studenter velger å ta deler av utdanningen sin i utlandet, og hva som kan påvirke dette valget. For å forske på dette var jeg ute etter studentenes opplevelser rundt det å studere i utlandet samt deres erfaringer. Jeg er med andre ord ute etter livsverden til informantene (Kvale & Brinkmann 2015). Dybdeintervju som metode er basert på et fenomenologisk perspektiv, hvor forskeren ønsker å forstå informantens opplevelser samt hvordan informantene reflekterer over dette (Kvale & Brinkmann 2015). Ifølge Tjora (2016) er målet med et dybdeintervju å skape en situasjon hvor man har en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd. Ved å skape en noenlunde avslappet stemning og en romslig tidsramme er det meningen at informantene skal reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til temaet (Tjora 2016). Ved å bruke dybdeintervju som metode kan man få tilgang til lange og reflekterte svar, og man får også muligheten til å stille oppfølgings- og oppklarings spørsmål (Kvale & Brinkmann 2015). For å belyse problemstillingene i denne oppgaven var det nødvendig å få tilgang til studentenes subjektive opplevelser og

refleksjoner. På bakgrunn av dette var det naturlig å velge dybdeintervju som metode. Det kunne også ha vært mulig å gjennomføre gruppeintervju, men på bakgrunn av at det kan føre til at kun de dominerende synspunktene fremmes valgte jeg å unngå dette. I tillegg hadde jeg lite kjennskap til hvordan informantene hadde opplevd utvekslingsoppholdet på forhånd. Det kunne hende at noen hadde opplevd det som negativt, og at det ville ha vært vanskelig å dele dette i et gruppeintervju med fremmede.

3.2 Informanter

Utvalget består av totalt elleve informanter. Kriteriene for å delta i studien var at man hadde vært på utveksling i et semester eller to, samt at man fremdeles var under utdanning. Grunnen til at jeg søkte etter informanter som fremdeles var under utdanning var at jeg ønsket informanter som hadde opplevelsen ganske friskt i minne. For å rekruttere informantene benyttet jeg meg av et strategisk utvalg (Tjora 2016, s. 130). Når man benytter seg av et strategisk utvalg velger man deltakere som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver (Thagaard 2013). Informantene som deltok i studien var altså studenter som hadde kunnskap og refleksjoner som kunne belyse problemstillingene. Informantene var både kvinner og menn, og de hadde ulike fagbakgrunner. Det var et mål å få både kvinner og menn til å delta, samtidig som jeg skulle få med flere ulike fagbakgrunner.

Da jeg skulle rekruttere informanter til studien begynte jeg med å forhøre meg hos medstudentene mine. På denne måten kom jeg i kontakt med de første informantene mine. Noen ble også rekruttert gjennom snøballmetoden, det vil si at man får tips gjennom informantene om andre som kan være interessert i å delta i undersøkelsen (Tjora 2016). Ifølge Thagaard (2013) kan et problem med dette være at utvalget kan komme til å bestå av informanter innenfor samme nettverk eller miljø. For å unngå dette kan man i utgangspunktet kontakte personer som er tilknyttet ulike miljøer, og be disse om forslag til andre informanter (Thagaard 2013). I og med at jeg var i kontakt med flere studenter på ulike studieretninger kan det argumenteres for at informantene mine tilhører ulike nettverk og miljø. Det var enklere å rekruttere kvinner til å delta i studien, og i starten var det kun kvinnelige informanter. På bakgrunn av dette ble det et mål og også finne menn som kunne delta i studien. Ved å ta kontakt med bekjente på ulike studieretninger fikk jeg flere tips om menn som hadde vært på utveksling, og som de trodde kunne være aktuelle kandidater til studien.

Det følte lettere å rekruttere kvinnelige studenter til studien, og i starten hadde jeg bare kvinnelige informanter. Det ble derfor et mål og også finne menn som kunne delta. Ved å ta kontakt med bekjente på ulike studieretninger fikk jeg flere tips om menn som hadde vært på utveksling og som de mente kunne være aktuelle kandidater til studien.

De potensielle informantene ble i hovedsak kontaktet via Facebook eller mail. I meldingen eller mailen skrev jeg litt om meg selv og hva jeg skulle skrive masteroppgave om, før jeg spurte om de kunne tenke seg å delta i studien. Jeg følte at det var lettere å få svar fra de potensielle informantene dersom noen på forhånd hadde gjort dem oppmerksom på at jeg skulle ta kontakt med dem. I alt sendte jeg ut rundt 20 forespørsel til studenter som kunne være aktuelle kandidater til studien, og jeg fikk tilslag på elleve av disse. I utgangspunktet hadde jeg sett for meg at det ville være hensiktsmessig å ha rundt ti intervju. Dette var på bakgrunn av at intervjuguiden ikke var så veldig lang, og jeg ønsket å få innblikk i flere studenters opplevelser og erfaringer rundt det å være på utveksling. I tillegg synes jeg det var interessant å få tak i informanter som hadde vært på ulike steder. Dette beror på at det finnes store variasjoner når det gjelder kostnader knyttet til utveksling.

Det som ofte setter grenser for hvor mange intervju man kan ha i en kvalitativ undersøkelse er ikke teoretiske overskridelser, men praktiske rammer (Repstad 1998, s.83). En regel er at når forskeren kjenner seg mett på informasjon, altså når man ikke får noe ny informasjon som er relevant, er det på tide å stanse (Repstad 1998, s.83). Etter elleve intervju hadde jeg til en viss grad oppnådd metning. Jeg opplevde en god del samsvar mellom det informantene fortalte i forhold til informasjonsinnhenting og delvis om motivasjonen for å reise ut. På andre områder var det større sprik, slik som økonomi, hva man ønsket å få ut av utvekslingen og hva de satt igjen med etter utvekslingen. Ved at det både er likhetstrekk og forskjeller i datagrunnlaget kan det tyde på at informantene har hatt ulike opplevelser og dette er en styrke ved studien ettersom at man da får vist flere sider. Alle informantene var fornøyd med at de hadde valgt å dra på utveksling, og det var ingen av dem som angret på at de hadde dratt. I og med at alle hadde en såpass positiv erfaring rundt det å være på utveksling, kan det trekkes frem som en svakhet ved oppgaven. Man hadde kanskje fått et mer nyansert bilde hvis man også hadde hatt informanter som ikke var like fornøyd med oppholdet, eller som angret på at de hadde dratt på utveksling.

For å sikre informantenes anonymitet er navnene deres pseudonymer. I tillegg har jeg unnlatt å si hvor de studerer og hvilken utdanning de tar, dette er for å ytterligere anonymisere dem. Videre følger en tabell som viser informantene, hva de studerer, hvor de var på utveksling og hvor lenge de var på utveksling.

Informant	Studieretning	Studieland, sted	Varighet
Nora	Humaniora	Frankrike, Toulouse	Et semester
Julie	Samfunnsvitenskap	Argentina, Buenos Aires	Et semester
Hermann	Samfunnsvitenskap	Frankrike, Lyon	To semester
Amalie	Helse- og sosialfag	USA, North Dakota	Et semester
Nikolai	Teknologi	USA, Santa Barbara	To semester
William	Teknologi	USA, Cambridge	Et semester
Michael	Realfag	Sør-Korea, Soul	Et semester
Emma	Naturvitenskap	Australia, Townsville	Et semester
Marie	Naturvitenskap	USA, San Diego	Et semester
Victor	Realfag	Australia, Sydney	To semester
Tobias	Realfag	Spania, Barcelona	To semester

Som tabellen viser har jeg forsøkt å rekruttere informanter slik at jeg skulle få en mest mulig fordeling mellom både kjønn og studieretninger. Flere av informantene har vært på utveksling i USA, men dette anser jeg som uproblematisk med tanke på at USA er det mest populære landet blant norske utvekslingsstudenter (Lånekassen 2016).

3.3 Intervjuguide

Ifølge Tjora (2016) vil det være hensiktsmessig å benytte seg av en intervjuguide for å kunne strukturere intervjuene. Ved å bruke en intervjuguide med ferdig formulerte spørsmål kan man sikre relabiliteten i studien. Intervjuguiden kan formes på flere ulike måter, men i grove trekk går den gjennom tre faser, oppvarming, refleksjon og avrunding. De forskjellige delene preges av ulike spørsmål, samt ulik grad av forventet refleksjon fra informantens side (Tjora 2016, s. 145). Intervjuguiden jeg benyttet meg av var bygd opp på en slik måte. Spørsmålene i intervjuguiden ble utarbeidet med utgangspunkt i egne erfaringer, tidligere forskning og sosiologisk teori. Oppvarmingsspørsmålene var utformet slik at de skulle være enkle for informanten å svare på. Det var for eksempel spørsmål som handlet om hva de studerte, hvor

de var på utveksling og hvor lenge de var borte. Dette er tema som ikke krever noen form for refleksjon, og informantene svarer vanligvis kort på disse spørsmålene. Disse spørsmålene kan være med på å skape trygge rammer for informanten (Tjora 2016).

Videre fortsatte jeg med refleksjonsspørsmålene som danner kjernen i intervjuet. I denne delen var spørsmålene utformet slik at informanten måtte tenke litt før de kunne svare. Dette var spørsmål som omhandlet hvorfor de hadde valgt å reise på utveksling, hvilke forventninger de hadde til oppholdet og hvilke erfaringer de har gjort seg. Det var også naturlig å ha med en del som omhandlet økonomi i intervjuguiden. I kvalitativ forskning er det interessant å høre hva intervjuobjektene selv har opplevd og mener, og derfor er det gunstig å stille hvordan og/eller fortell spørsmål, og ikke ja/nei spørsmål (Kvale & Brinkmann 2015). Spørsmålene i refleksjonsdelen av intervjuet var gjerne utformet slik at de ikke kunne svare ja eller nei, og at de heller måtte fortelle mer. I denne delen av intervjuet vil det også kunne være nødvendig å stille oppfølgingsspørsmål. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) krever oppfølgingsspørsmål aktiv lytting. Beslutninger om hvilke av de mange dimensjonene hos en informant som skal forfølges krever at intervjueren har øre for, og kunnskap om intervjutemaet. I og med at jeg hadde erfaringer med utveksling selv og hadde lest en del tidligere forskning hadde jeg noenlunde gode forutsetninger for å kunne stille de rette oppfølgingsspørsmålene. Etter hvert følte jeg også at jeg mestret det å stille de rette oppfølgingsspørsmålene, da jeg i større grad fikk mer kunnskap om temaet gjennom fortellingene til informantene. I de første intervjuene var jeg ganske knyttet til intervjuguiden, men etter hvert ble jeg tryggere og intervjuguiden ble mindre viktig i intervjusituasjonen. På den måten klarte informanten og jeg i større grad å ha en friere samtale om temaet. Avslutningsvis i intervjuguiden hadde jeg noen avrundende spørsmål som skulle gi en naturlig avslutning på intervjuet, og normalisere situasjonen. I tillegg var det viktig for meg å avslutte intervjuet på en hyggelig måte og takke for at de sa seg villig til å bli intervjuet.

Intervjuguiden ble på forhånd sendt til veileder, og deretter bearbeidet noe. Jeg gjennomførte et såkalt testintervju og jeg valgte å inkludere det i datamaterialet. Ved å gjennomføre et testintervju kan man styrke validiteten i en studie (Tjora 2016). Man får på den måten teste at spørsmålene fungerer i praksis og at de spørsmålene som er en del av intervjuguiden faktisk er med på å gi svar på det man ønsker å undersøke. Etter testintervjuet ble det ikke behov for å gjøre noen store endringer, da spørsmålene i stor grad fungerte og informanten forstod dem. Jeg endte derimot opp med å endre rekkefølgen på noen av spørsmålene for å få mer flyt i

intervjuene. Informantene forstod spørsmålene under intervjuene. Jeg fikk svar som var relevante i forhold til problemstillingen og det jeg ønsket å undersøke. Intervjuguiden ble ikke så veldig lang, men jeg åpnet for at informantene kunne fortelle om mer enn hva jeg spurte om.

3.4 Gjennomføring av intervju

Alle intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt. Dette ser jeg på som en klar fordel i og med at det ofte kan være lettere å få informantene til å snakke når man sitter i samme rom. I tillegg har man mulighet til å se kroppsspråket til informantene. Intervjuene ble gjennomført på ulike steder. De fleste ble gjennomført i cafeer eller i kantiner, men noen ble også gjort på grupperom. Det var viktig for meg at informantene følte seg trygge på intervjusituasjonen og jeg lot dem komme med forslag til hvor de syntes det var greit å møtes. Tjora (2016) påpeker at det kan være greit å overlate det til informantene hvor intervjuet skal finne sted. Jeg var veldig fleksibel på tidspunktene, og de fleste intervjuene ble gjennomført kort tid etter at vi hadde avtalt at vi skulle møtes. For å ikke miste verdifulle data ble intervjuene tatt opp på en lydfil. Før intervjuet startet spurte jeg alle informantene om det var i orden at jeg benyttet meg av lydopptak. Det var ingen som hadde noen innvendinger til dette. Ifølge Tjora (2016) vil bruk av lydopptak gjøre at man fokuserer mer på intervjusituasjonen og dette sørger for bedre kommunikasjon og flyt i intervjuet. Bruk av lydfiler vil også gjøre arbeidet med transkriberingen lettere. Ved å benytte seg av lydopptak i intervjusituasjonen sikrer man tilgang til all informasjonen som kommer frem. Dersom noen av informantene hadde hatt innvendinger til bruk av lydopptak kan det tenkes at jeg ville kunne ha mistet mye informasjon. I etterkant av intervjuene ble disse transkribert i sin helhet, og dette er med på å sikre at ingen funn skal bli oversett i analysen. Dette er med på å sikre relabiliteten i en studie i og med at det ikke ville ha blitt like nøyaktig dersom man hadde tatt notater for hånd i løpet av intervjuet, eller i etterkant av de.

Før vi startet selve intervjuet presenterte jeg meg selv og prosjektet mitt. I tillegg ga jeg informantene informasjon om etiske retningslinjer knyttet til konfidensialitet og anonymitet. Informanten måtte også skrive under på informasjonsskrivet jeg i forkant hadde utarbeidet ut ifra NSD sine retningslinjer. Informantene ble informert om at det var frivillig å delta, og at de når som helst kunne trekke seg dersom de ønsket det. I tillegg informerte jeg om at lydfilene

ville bli slettet. Før det formelle intervjuet startet var det litt småprat om tykt og tynt, og det virket naturlig for meg å snakke litt med informantene før vi startet på selve intervjuet. Det å få informantene til å åpne seg, fortelle fritt og reflektere grundig over temaene man legger frem, kan være utfordrende ettersom det krever tillit mellom intervjuer og informant (Jacobsen 2015, s. 155). Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) hviler dybdeintervjuet kvalitet på opparbeidet tillit mellom forsker og informant, noe som er særlig viktig dersom man forsker på sensitive tema. Det å bruke litt tid på forhånd av intervjuet til å snakke litt om løst og fast, kan være med på å opparbeide tillit.

Når man går inn i en intervjusituasjon er det viktig at man som forsker ikke har noen forutinntatte meninger om intervjuobjektene i og med at dette kan påvirke dataene man får og samtidig objektiviteten i analysen (Kvale & Brinkmann 2015). I utvalget mitt var det tre av informantene jeg hadde møtt på et tidligere tidspunkt, resten var ukjente. Ved å redegjøre for ens relasjoner til informantene vil reliabiliteten i oppgaven styrkes. Jeg opplevde det ikke som et problem at jeg hadde møtt noen av informantene tidligere. Som forsker var jeg åpen og interessert i å høre hva informantene kunne fortelle om temaet. Under intervjuene opplevde jeg informantene som åpne, og for meg virket det som om de virkelig ønsket å dele sine opplevelser. Intervjuene hadde ulik varighet, hvor det korteste varte i 16 minutter, mens det lengste varte i rundt 45 minutter. Selv om noen av intervjuene ble korte følte jeg at informantene var ivrige til å fortelle. Noen av informantene snakket også veldig raskt under intervjuene og de fikk sagt mye på kort tid. I intervjusituasjonen inntok jeg i stor grad en lyttende holdning hvor jeg forsøkte å vise at jeg lyttet og anerkjente det intervjuobjektene sa (Thagaard 2013, s. 106).

Alle data blir skapt i den interaksjonen som finner sted og interaksjonen vil være helt avgjørende for hva slags data man får. Begge parter påvirker hverandre underveis, akkurat som i en vanlig, hverdagslig interaksjon (Rapley 2001). Jacobsen (2015, s. 132) kaller dette undersøkelseeffekt. Ifølge Rapley (2001) er dataene man får ut av en intervjusituasjon ikke et speilbilde av informantens egne tanker, men dataene som kommer fram er preget av den spesifikke informasjonen og konteksten den befinner seg i. For forskeren vil dette være viktig å reflekterer over. Dette betyr at forskeren og intervjuobjektets påvirkning av hverandre skaper dataene. Når jeg i denne studien har valgt å intervjuere studenter kan det tenkes at jeg som forsker kan påvirke intervjuobjektet ved at jeg selv også er student. Det kan tenkes at intervjuobjektene kan fremstille seg selv i et bedre lys ved å ikke snakke om utfordringene

rundt utveksling dersom det var noen. Allikevel kan det også være slik at intervjuobjektene synes det er lettere å snakke med noen som fremdeles er student, og noen som kanskje har lettere for å sette seg inn i den situasjonen de har vært i. Jeg opplevde det som en fordel og selv være student i denne studien.

3.5 Analyse av dataene

I denne studien har jeg brukt en abduktiv tilnærming. Ifølge Thagaard (2013) står abduksjon mellom deduksjon og induksjon. Deduksjon går ut på å teste allerede eksisterende teori opp mot empiri. Induksjon på sin side dreier seg om å la empirien styre arbeidet med utviklingen av kunnskap. Ved en abduktiv tilnærming representerer etablert teori et utgangspunkt for forskningen, og analyse av mønstre i dataene gir grunnlag for nye teoretiske perspektiver (Thagaard 2013). I denne studien blir teoriene til Bourdieu og Giddens brukt som utgangspunkt til å forklare hvorfor studenter velger å dra på utveksling. Intervjuguiden ble utarbeidet med bakgrunn i teori og tidligere forskning på temaet. Gjennom analysen av dataene utvikles ny kunnskap om temaet. Informantenes uttalelser og det teoretiske utgangspunktet brukes vekselvis og blir i denne oppgaven sett i lys av hverandre.

Informant	Sosial bakgrunn	Bakgrunn for å dra Forventninger Motivasjon	Innhenting av informasjon	Risiko og barrierer	Opplevelsen	Økonomi	Erfaringer
	Sitat	Sitat	Sitat	Sitat	Sitat	Sitat	Sitat
	”	”	”	”	”	”	”

Da intervjuene var ferdig transkribert startet arbeidet med kodingen av datamaterialet. Kodene kan legges helt tett opp til empirien, som empirinære koder ifølge Tjora (2016). Det var dette jeg valgte å gjøre når jeg skulle kode datamaterialet mitt. For analysen av dataene valgte jeg å gjøre en temasentrert analyse. Som forsker vil man i dette tilfellet rette fokus mot utvalgte temaer, og sammenligner informasjon fra alle informantene om disse temaene (Thagaard 2013). Analysen er et resultat av arbeidsprosessen med datamaterialets sortering, gruppering, koding, kategorisering og leting etter mønstre i kategoriseringen (Nilssen 2012). Etter transkriberingen av rådataene kodet jeg materialet med empirinære merkelapper. Det ble veldig mange slike merkelapper. Neste steg i prosessen gikk ut på å gruppere de merkelappene som hadde likt tema. Når man gjør det på denne måten kan man som forsker gå i dybden av hvert tema og se hvordan informantene oppfatter de samme tingene (Thagaard 2013). Å sortere data tar ofte tid, men ved å benytte en hjelpetabell følte jeg at arbeidet ble

forenklet og dels mer oversiktlig. Det ble også lettere å velge ut og se hva som var relevante og viktige data for analysen.

Ved å legge frem direkte sitater fra intervjuene vil man kunne styrke relabiliteten til forskningen ettersom at stemmen til informanten vil være synlig helt frem til leseren (Kvale & Brinkmann 2015). På bakgrunn av at ordrette transkripsjoner av muntlig tale er vanskelige å lese har jeg omarbeidet sitatene til en lesbar, skriftlig form (Kvale & Brinkmann 2015). I de tilfellene det ble nødvendig å kutte ned på sitatene eller ta bort deler av det informantene sa er dette markert i sitatene slik: (...).

3.6 Kvalitet i forskningen

Relabilitet handler om forskningens pålitelighet (Thagaard 2013, s. 193). Reliabilitet er også basert på at forskeren redegjør for relasjoner til deltakerne og hvilken betydning erfaringer i felten har for de dataene forskeren får (Thagaard 2013, s. 194). Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) handler relabilitet om forskningsresultatenes konsistens og troverdighet. Dette er knyttet til om resultatene som har kommet frem i undersøkelsen ville blitt de samme dersom en annen forsker gjorde det samme på et senere tidspunkt. I en intervjusituasjon vil det være vanskelig å få nøyaktige samme resultatene to ganger. Essensen vil kanskje være den samme, men man vil ordlegge seg på ulike måter.

I og med at jeg har noe erfaring med det å dra på utveksling, kan dette ifølge Tjora (2016) oppfattes som ”støy”. Det kan også være en ressurs dersom man som forsker klarer å reflektere rundt hvordan dette kan være med på å prege forskningsarbeidet (Tjora 2016). Det at jeg hadde noen erfaringer rundt utveksling så jeg ikke på som en svakhet, men heller en fordel. Både når det gjaldt utformingen av intervjuguiden og i selve intervjusituasjonen når man hadde mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål. Det å ha mange meninger om det aktuelle temaet kan være en svakhet dersom man har for mange forutinntattheter (Tjora 2016). I denne studien har jeg i så stor grad som overhode mulig forsøkt å være objektiv og nøytral under hele arbeidet. Dette kan man blant annet sikre ved å unngå å stille ledende spørsmål (Kvale & Brinkmann 2015).

Validitet eller gyldighet er knyttet til om de svarene vi finner i forskningen, faktisk er svar på de spørsmålene vi forsøker å stille (Tjora 2016). Validitet handler om gyldigheten av de tolkningene studien eller undersøkelsen fører til. Dette vil i praksis si at man som forsker

forholder seg bevisst til aktuelle teorier og perspektiver, samt tidligere forskning gjort innenfor samme tema (Tjora 2016). Man ser sine funn i forhold til andres. Under arbeidet med intervjuguiden forholdt jeg meg aktivt til teori og tidligere forskning på området. På denne måten kan det argumenteres for at jeg har forholdt meg til aktuelle teorier og perspektiver, samt tidligere forskning som er gjort innenfor samme tema. Dette vil være med på å styrke validiteten i en kvalitativ studie.

Generaliserbarhet er knyttet til forskningens gyldighetsområde utover de enheter som faktisk er undersøkt (Kvale & Brinkmann 2015). I og med at denne studien har et begrenset utvalg med informanter er det vanskelig å trekke noen statistisk generalisering ut av dataene. Det kan være hensiktsmessig å knytte dette opp mot analytisk generalisering. En analytisk generalisering involverer en begrunnet vurdering av i hvilken grad funnene fra en studie kan brukes som en rettleiding for hva som kan komme til å skje i en annen situasjon (Kvale & Brinkmann 2015). En del av dataene ga samsvar med hverandre, og på den måten kan man argumentere for at funnene kan ha en viss grad av overføringsverdi. Intervju med andre norske studenter som har vært på utveksling kan kunne ha gitt lignende resultater som det som kommer frem i denne studien, selv om utvalget er relativt lite.

Det må allikevel understrekes at alle informantene studerer ved universitet. Det kan tenkes at studenter ved høyskolene har en annen opplevelse rundt det å reise på utveksling. I tillegg kan variasjonene mellom de ulike høyskolene og universitetene i Norge være med på å forme studentenes svar. En student ved universitet i Stavanger trenger ikke nødvendigvis å ha den samme opplevelsen rundt utveksling som en student ved NTNU har. Det er også viktig å trekke frem at alle informantene hadde en relativ positiv opplevelse rundt det å dra på utveksling. Det trenger nødvendigvis ikke å være slik at alle som reiser på utveksling har en like positiv opplevelse rundt det. Payne og Williams (2005) definerer generalisering ved å hevde at det som er tilfelle på et sted eller på et bestemt tidspunkt, vil være det samme et annet sted, eller til en annen tid. Det kan være grunn til å tro at mye av det som kommer frem i denne studien vil være gjeldene for mange av studentene som velger å reise på utveksling, men man må ta høyde for at det ikke trenger å være slik.

4. Analyse

I dette kapitlet har jeg analysert datamaterialet og knyttet dette opp mot teori og tidligere forskning. Jeg har valgt en todelt analyse, hvor jeg først vil gå inn på underproblemstilling en: *Hvordan kan valget om å dra på utveksling forstås ut fra sosial bakgrunn og mulighetene for å akkumulere kapital?* Deretter går jeg videre til underproblemstilling to: *Hvordan kan valget om å dra på utveksling forstås med bakgrunn i at vi lever i senmoderniteten?*

4.1 Betydningen av sosial bakgrunn og sammensetning av kapital

Her skal jeg analysere og drøfte underproblemstilling en: *Hvordan kan valget om å dra på utveksling forstås ut fra sosial bakgrunn og mulighetene for å akkumulere kapital?* Jeg vil først se litt nærmere på sosial bakgrunn, før jeg går videre og ser på hvordan de ulike kapitaltypene kan være en forutsetning for utveksling. Deretter vil jeg se på hvordan man kan akkumulere kapital ved å velge å dra på utveksling. Avslutningsvis i dette delkapitlet vil jeg oppsummer og konkludere på underproblemstilling en.

4.1.1 Studentenes sosiale bakgrunn

Noe av det som kjennetegner studentene som velger å ta deler av utdanningen sin i utlandet er blant annet at de har høyt utdannede foreldre, og man kan si at de kommer fra resurssterke hjem (Wiers-Jenssen 2010). På bakgrunn av dette kan det argumenteres for at de som velger å dra på utveksling har en annen habitus enn ikke-mobile studenter. Dette kan være en habitus hvor globalisering og reising ses på som viktig, samtidig som at det kan være en god kilde til læring. Personer som vokser opp i samme klasseposisjon vil ifølge Bourdieu ha en lignende habitus som vil kunne bidra til at de utvikler like preferanser og handler på lignende vis. Det kan tenkes at med bakgrunn i studentens habitus vil det for de med høy sosial bakgrunn være mer naturlig å velge å dra på utveksling på bakgrunn av oppveksten deres.

Jevnt over hadde alle informantene i utvalget mitt høyt utdannede foreldre. Dersom man har høyt utdannede foreldre vil det kunne tenkes at man også har en habitus som i større grad åpner for muligheten til å studere i utlandet. Unntaket i datamaterialet var Julie, hvor kun moren hadde høyere utdanning. Seks av informantene hadde foreldre med såkalte statusyrker, slik som ingeniører og leger. Når så å si alle informantene har foreldre med høyere utdanning kan dette tyde på at de kommer fra hjem som både har høyere inntekt og som verdsetter

utdanning høyt. Informantene selv mener at de tilhører enten middelklassen eller øvre middelklasse.

Ifølge tidligere forskning (Murphy-Lejune 2002, Wiers-Jenssen 2005, 2008, 2010 Søvik & Eldøy 2010) har utenlandsstudentene høyere sjanse for og enten ha foreldre som har bodd i utlandet, eller at de selv har bodd i utlandet. Totalt ni av informantene hadde foreldre som hadde oppholdt seg i utlandet over en lengre periode. Noen av foreldrene hadde tatt deler av studiene sine i utlandet, mens andre hadde tatt hele graden. Det var også noen av foreldrene som hadde bodd i utlandet over en lengre periode, selv om de ikke hadde tatt noen utdanning under oppholdet. Å få støtte hjemmefra kan være avgjørende i valget om å reise på utveksling eller ikke viser tidligere forskning (Mørkset & Glavee-Geo 2016). Dersom man har foreldre som enten har studert eller oppholdt seg mye i utlandet tidligere er det kanskje lettere for dem å støtte barna hvis de kunne tenke seg å dra på utveksling. Det kan kanskje for mange gjøre valget om å reise lettere. Kanskje har foreldrene også kjennskap til landet som man ønsker å reise til. De fleste av informantene opplevde at foreldrene var positive til at de ønsket å dra på utveksling. Tobias forklarte det slik: *De (foreldrene) var veldig positive. De var nærmest, i hvert fall mamma, en pådriver for det. Jeg har alltid hatt lyst selv, og hun mente det var bra da. Pappa var litt mer sånn: Gjør hva du vil.* Hermann forklarte det slik:

De var veldig positive til at jeg skulle reise, men jeg tror også at de var litt skeptiske sånn med tanke på hvordan det var. Hvordan ville jeg takle å reise til et sted hvor jeg var helt alene langt borte fra familie og venner? Det å plutselig skulle være helt alene. Det tror jeg de var litt spente på, men de var velig positive og oppfordret meg og var støttende til at jeg skulle på utveksling.

Med bakgrunn i habitus kan det tenkes at det vil være mer naturlig for studenter med høy sosial bakgrunn å velge å dra på utveksling med tanke på oppveksten deres. Gjennom sosialiseringen i familien har de kanskje fått et verdsett som verdsetter utenlandsstudier og utveksling. De har ervervet en habitus hvor reising og utdanning er tillagt stor verdi, og slik kan det oppleves naturlig for studentene å dra på utveksling. Det ligger i deres smak. Det er på mange måter naturlig for dem at de skal på utveksling. Det vil kanskje heller være et valg om hvor og når de skal dra, fremfor et spørsmål om de skal dra. Gjennom sosialiseringen har de tilegnet seg væremåter og kunnskap som kan gjøre valget om å ta deler av utdanningen lettere ved at de har en høyere kulturell forståelse og mer åpenhet.

Noen av informantene forklarte at foreldrene var litt redde for at de skulle reise så langt unna. Dette gjaldt spesielt for informantene som skulle reise til andre kontinenter. Selv om foreldrene kunne være litt redde oppfattet informantene det som at de fikk støtte fra foreldrene sine og flere av dem ble også oppfordret av foreldrene til å reise. Det kan tenkes at reisevante foreldre føler at det er lettere å støtte barna når de ønsker å dra på utveksling. Gjennom intervjuene kom det frem at mange av informantene kommer fra reisevante hjem og flere har foreldre som har oppholdt seg i utlandet over lengre tid.

Flere av informantene hadde enten bodd i utlandet eller vært på lengre utenlandsopphold. Dette er med på å underbygge at de er reisevante. Felles for informantene er at de alle er glad i å reise og mange har hatt et ønske om å oppleve nye steder. Nora forklarte det slik: *Jeg har vært en del i Frankrike før, så det har blitt litt sånn at jeg reiser litt. Jeg tror de (foreldrene) synes det er veldig gøy at de har en unge som reiser til utlandet.* Ut fra det som kommer frem i intervjuene kan det tyde på at informantene har en annen habitus enn de som velger å ta hele utdanningen sin i Norge. I og med at informantene kommer fra hjem hvor både utdanning og til dels reising har vært en del av oppveksten kan dette tyde på at studentene har en habitus som er formet av dette. Det kan tenkes videre tenkes at det vil være mer aktuelt for studentene som innehar denne habitusen å velge å ta deler av studiene i utlandet, sammenlignet med studentene som ikke har den.

4.1.2 Kapital som forutsetning for utveksling

Det kan tenkes at noen kapitalformer er mer vesentlig for å velge å dra på utveksling. Jeg vil her gå nærmere inn på hvordan studentens sammensetning av økonomisk, kulturell og sosial kapital kan være med på å påvirke valget om å dra på utveksling.

Økonomisk kapital

Ved å velge å dra på utveksling kan man få økte kostnader. Dette kan være knyttet til at man må ta opp mer lån for å dekke skolepenger eller at man i noen tilfeller vil få økte boustgifter. Blant studentene som ikke velger å reise på utveksling blir ofte økonomiske grunner dratt frem som de viktigste årsakene. I Eurostudent 2015 (Steffensen et al., 2015) kom det frem at en av de største barrierene for å ikke reise på utveksling var knyttet til at det ville medført en økt økonomisk belastning, samt at man mister muligheten for å tjene penger (for eksempel ved å ha en deltidsjobb ved siden av studiene) dersom man drar på utveksling. Dette tyder på

at en del studenter ikke føler at de har råd til å dra på utveksling. Dette kan videre føre til en skjev rekruttering til utvekslingsopphold.

For informantene i denne oppgaven var det Lånekassen som var hovedfinansieringskilden til utenlandsoppholdet. I og med at studentene som oftest velger å dra på utveksling har en høyere sosial bakgrunn, kan det tenkes at disse studentene i mange tilfeller kan få økonomisk støtte fra foreldrene, sine i tillegg til støtten fra Lånekassen. Blant informantene i denne studien var det en del av dem som hadde fått noen mindre beløp av foreldrene sine, men det var også noen som var helt avhengig av å få økonomisk hjelp av foreldrene for å kunne dra på utveksling. En av dem var William, og han forklarte det slik på spørsmålet om hvordan han finansierte utvekslingen:

Ja, det var en stor sum. Jeg måtte betale cirka 25 000 dollar, noe som er rundt 200 000 – 250 000 norske kroner. Og dette var jo kun for et halvt år da ikke sant. Også var det ganske store levekostnader i tillegg, så man måtte nesten regne med å ha 40 000 dollar per semester da. Så var dollarkursen nesten på 8,5 så det er ganske dyrt da. Og Lånekassen dekket 150 000 norske, også måtte jeg få resten fra noe sted. På forhånd visste jeg at jeg ikke hadde råd til det selv ikke sant. I forkant før jeg søkte så spurte jeg foreldrene mine om de kunne dekke det om jeg kom inn også sa jeg liksom at hvis de ikke kan det så får jeg ikke dratt da. Også sa de at de kunne det da, og det var jeg veldig takknemlig for. Men som 22 år gammel student har man ikke råd til å gjøre det selv. Du må ha støtte hjemmefra eller noe. Jeg søkte på en del stipend, men jeg fikk ingenting.

Nikolai valgte å låne penger av foreldrene for å dekke utvekslingsoppholdet, i tillegg til pengene han fikk fra Lånekassen. For både William og Nikolai gjorde foreldrenes økonomi det mulig for dem å dra på utveksling. Felles for William og Nikolai var at de begge hadde valgt å dra på utveksling til USA. Det som er litt spesielt i land som USA, Storbritannia og Australia er at man ofte må betale skolepenger for å ha muligheten til å studere der. Ved at man er nødt til å dekke skolepenger medfører dette at kostanden ved et utvekslingsopphold øker betraktelig.

De aller fleste av informantene oppga at de hadde brukt mer penger enn de fikk av Lånekassen under utenlandsoppholdet. De fleste hadde hatt en sommerjobb og pengene de hadde tjent der kom godt med mens de var på utveksling. En del av informantene fikk også mindre beløp av foreldrene mens de var på utveksling, enten i form av at de kjøpte flybilletter til dem eller dekket uforutsette utgifter. Andre igjen klarte seg i større grad uten støtte fra foreldrene. Dette tyder på at det å ha oppsparte midler når man skal på utveksling kan komme

godt med, og tryggheten i at foreldrene kan hjelpe til fører kanskje til at det er lettere å velge å dra på utveksling.

I likhet med mange av informantene følte Victor at det var dyrere å være på utveksling. Han forklarte det slik:

Det var veldig mye dyrere. Det var jo sånn, ting kostet jo. Greia er at når du er på utveksling så føler du litt at du er på ferie. Så da føler du at du har en unnskyldning til å gjøre litt flere ting da. Ting du kanskje ikke ville ha gjort her. Her går du på Rema og kjøper det billigste. Frist Price liksom. Men der så drar du ut, det gjør man jo her og da, men du er kanskje litt "slack" på pengebruken sånn i forhold til morsomme ting, slik som strikkhopping og sånne typer aktiviteter.

Marie sa følgende:

Jeg tror jeg brukte litt mer. Både på opplevelser og jeg spiste mye ute i USA. I San Diego hadde jeg nok et mye høyere forbruk enn det jeg hadde hatt hjemme i Norge. Vi hadde jo bil der, og det var dyrere å bo der enn hva jeg betalte for å bo her i Trondheim. Samtidig som at jeg shoppet veldig mye.

Emma hadde denne holdningen til økonomien:

Jeg følte det var dyrere å være på utveksling. Men igjen så var det fordi jeg hadde lyst til å oppleve mer og tok meg råd til å gjøre det når jeg var først var der. Så det ble jo noe dyrere, men jeg brukte penger på det jeg ville på en måte.

Flere av informantene følte altså at det var dyrere å være på utveksling enn å være hjemme i Norge. Andre mente at pengene de brukte mens de var på utveksling var penger de også ville brukt dersom de hadde vært i Norge. Hvordan studentene velger å bruke pengene sine mens de er på utveksling varierer altså veldig. Noen føler kanskje at de er litt på "ferie" og tar seg større økonomiske friheter enn de ville ha gjort hvis de hadde vært igjen i Norge. Andre er mer nøkterne i pengebruken og velger ikke å skeie ut så veldig. For de som ønsker å oppleve mer når de er på utveksling kan det tenkes at de sparer litt før de drar. Informantene jeg var i kontakt med hadde i stor grad spart opp penger fra sommerjobbene sine som de valgte å bruke mens de var på utveksling.

Det er allikevel ikke alle studentene som føler at det å være på utveksling nødvendigvis er dyrere enn å være i Norge. For de av informantene som hadde valgt å reise på utveksling i Europa var låten en annen. Nora, Hermann og Tobias hadde valgt å reise på utveksling i Europa og på den måten fikk de stipend fra Lånekassen i tillegg til ERASMUS-stipend som ligger på 350-400 euro per måned, alt etter hvilket land man studerer i (NTNU u.å.). Tobias

følte at han fikk mer penger å rutte med mens han var på utveksling i Barcelona, og følte at det var økonomisk gunstig. Han påpeker samtidig at selv om han fikk mer penger å rutte med, brukte han også mer penger. Hermann forklarer det på denne måten:

Jeg hadde mer penger å rutte med da jeg bodde i Frankrike. Men det kommer vel av at jeg fikk den samme støtten av Lånekassen, men så var det litt billigere å bo der enn i Norge. Også hadde vi de Erasmuspengene i tillegg, så allerede med bare det fra Lånekassen hadde jeg littegranne mer å rutte med siden leien var billigere. Også hadde jeg Erasmus i tillegg. Så jeg hadde mer penger i Frankrike enn hva jeg hadde i Norge.

Før man velger å dra på utveksling er det på mange måter viktig å vite at man har nok økonomisk kapital til at man skal kunne klare seg. Lånekassen er i mange tilfeller tilstrekkelig, men noen vil ikke få nok stipend og lån, for at de skal kunne klare seg. Slik det kommer frem her kan det i mange tilfeller bli dyrere å dra på utveksling enn å være i Norge. Dette gjelder spesielt for de som reiser til vestlige land hvor de i tillegg er nødt til å betale skolepenger. For de som velger å dra på utveksling til et EU-land er det kanskje lettere økonomisk sett ettersom at de vil få ERASMUS-stipend i tillegg. Noen av informantene måtte også be foreldrene om økonomisk hjelp for å finansiere utvekslingen. Det å ha tilgang til opptjente penger kom godt med for alle informantene mens de var på utveksling, selv om de fleste påpeker at dette er penger de også ville ha brukt dersom de hadde blitt i Norge. Å ha tilgang til tilstrekkelig økonomisk kapital vil altså være en forutsetning for at man skal kunne dra på utveksling.

Kulturell kapital

Kulturell kapital eksisterer ifølge Bourdieu (2006) i tre ulike former, kroppsliggjort, institusjonalisert og objektivert. Det kan tenkes at kroppsliggjort kulturell kapital vil være en forutsetning for å velge å dra på utveksling. I og med at denne formen for kulturell kapital først og fremst vil være et produkt av den grunnleggende sosialiseringen i familien vil familiens sosiale bakgrunn være med på å forme den. Tidligere forskning har vist at studenter som velger å dra på utveksling ofte har høyere sosial bakgrunn og dette kan være et resultat av den grunnleggende sosialiseringen i familien. Gjennom oppveksten har de kanskje vært på lengre reiser i utlandet, bodd i utlandet eller hatt foreldre som har bodd i utlandet. Dette har også dataene i denne oppgaven vist. Flertallet av informantene har enten bodd i utlandet selv eller så har de foreldre som har gjort det. På bakgrunn av dette kan det tenkes at gjennom oppveksten har de blitt vant til å reise, møte nye kulturer og snakke andre språk. Det har kanskje til dels også blitt oppmuntret i familien at de burde dra på utveksling. Nikolai følte at

foreldrene oppmuntret han, og kanskje ”pushet” han litt til å dra på utveksling. Marie sa følgende: *Familien synes det var veldig bra og de var positive til at jeg skulle på utveksling. Hadde det ikke vært for foreldrene mine hadde jeg sikkert ikke dratt på utveksling (...).*

Det kan være lettere for studentene med kulturell kapital å tro at de vil klare seg godt i utlandet. De er reisevante, de kjenner kodene dit de kommer og behersker sosiale situasjoner. Det vil altså være lettere og kanskje til dels mer naturlig for studentene som har med seg den riktige kulturelle kapitalen hjemmefra å velge utveksling. De vil på mange måter ha forutsetningene for å lykkes. På bakgrunn av oppveksten vil de også ha tro at de vil kunne klare seg relativt godt i utlandet, da de er vant med det, og dette fører kanskje til at det å dra på utveksling ikke blir noe uoppnåelig.

De studentene som velger å dra på utveksling har i snitt bedre karakterer fra videregående enn de som ikke reiser (Wiers-Jenssen 2010). Ifølge Bourdieu og Passeron (2006) vil foreldrenes utdanning kunne påvirke barnas skoleprestasjoner gjennom overføring av kulturell kapital. Studentene som reiser på utveksling har ofte foreldre med høyere sosial bakgrunn, noe som indikerer at de også har høyere utdanning. Dette kan vise til at de i større grad behersker både skolesystemet og universitetssystemet, og de innehar den kulturelle kapitalen som utdanningssystemet krever. Utdanningssystemet reproducerer den sosiale strukturen gjennom å verdsette den drivmessige overføringen av kulturell kapital (Bourdieu 2006).

Ettersom studentene som reiser på utveksling i snitt har høyere karakterer etter videregående kan det argumenteres for at de også behersker den kulturelle kapitalen i utdanningssystemet. For studenter som allerede behersker utdanningssystemet kan det være lettere å velge å dra på utveksling. Kanskje søker man nye utfordringer og ønsker å teste seg selv. Dette var noe av bakgrunnen til at William ønsket å dra på utveksling: *Den aller viktigste motivasjonen var liksom at jeg virkelig ville få en stor faglig utfordring (...).* Allikevel må det presiseres at William var unntaket i datamaterialet mitt, da det kun var han som uttrykte et ønske om å få et stort faglig utbytte av utvekslingen sin.

For de studentene som velger å dra på utveksling vil det i mange tilfeller være nødvendig å ha minst et C-snitt i karakter for å kunne søke seg ut i verden. Ved noen lærersteder kreves det også et høyere karaktersnitt enn dette. Dette viser at studentene som velger å dra på utveksling også til en viss grad behersker den kulturelle kapitalen man finner innenfor høyskolene og

universitetene. For studenter som har et noe lavere karaktersnitt vil det kanskje være mer naturlig å velge bort utveksling. Først og fremst på bakgrunn av at karakterene kanskje ikke er tilstrekkelige, men også fordi det kan være vanskelig nok å gjennomføre utdanningen i Norge.

Sosial kapital

Steenstrup (2010) viser til at sosial kapital kan ses på som en ressurs som kan spille inn ved valg av utenlandsstudier. Ifølge Bourdieu (2006) kan sosial kapital forstås som sosiale nettverk og forbindelser som kan brukes til å oppnå noe. Forskningen til Steenstrup (2010) påpeker at sannsynligheten er høyere for at man har egne venner eller at foreldrenes venner har studert i utlandet dersom man har høy sosial bakgrunn. På denne måten kan det tenkes at den sosiale kapitalen man som student innehar kan spille inn i valget om å dra på utveksling, ved at man kan ta kontakt med personer som tidligere har vært i utlandet.

Blant informantene i denne oppgaven var det ikke fullt så tydelig at deres sosiale kapital hadde spilt en stor rolle i valget om å dra på utveksling. Foreldrenes nettverk kan også være en form for sosial kapital, og heller ikke disse nettverkene ser ut til å ha spilt noen rolle for informantene. Det som går igjen blant informantene er at de har hørt mye positivt om utveksling før de selv drar. Flere påpeker også at dersom de hadde hatt behov for hjelp i prosessen før de dro kunne de ha spurt venner som hadde vært på utveksling tidligere. Alle informantene hadde venner som hadde vært på utveksling på et tidligere tidspunkt. Tobias forklarte det slik: *Altså alle som har kommet hjem har sagt at det var kjempebra og at jeg må dra. Men det var vel et valg, en avgjørelse jeg tok lenge før det da. Det er noe jeg hat hatt lyst til helt siden jeg begynte på NTNU.*

Noen av informantene hadde tatt kontakt med medstudenter som hadde vært på utveksling tidligere. Dette var gjerne studenter som gikk på kullet over dem. Dette følte kanskje spesielt nyttig for de som kunne snakke med noen som hadde vært på samme sted som de hadde tenkt å dra til. Dette gjaldt blant annet for Amalie:

Det er vel sånn generelt av de jeg har snakket med som har vært på utveksling at de sier at det er verdt det uansett. Jeg har jo alltid hatt lyst til å dra sånn sett. Også snakket jeg jo med hun ene som var i North Dakota før meg, hun sa også at det var kjempebra og var veldig fornøyd selv om det er utfordrende da. Og det er mye som ikke er perfekt også, men det var liksom verdt det da.

Selv om informantene ikke følte at de sosiale nettverkene de hadde tilgang til nødvendigvis var viktige i avgjørelsen om å dra på utveksling eller ikke, tydet mye på at de hadde en form for sosial kapital de kunne omsette dersom de hadde behov for det. Ved å ta kontakt med medstudenter som gikk på kullet over eller ved å snakke med venner som hadde vært på utveksling tidligere hadde de mulighet til å få informasjon, selv om ikke alle benyttet seg av denne muligheten. Julie forklarte det slik:

Jeg er ganske selvstendig og tenkte at det gikk fint. Jeg tenkte også at det ikke var noen som hadde vært der jeg skulle, det var ingen som hadde vært i det område heller. De andre jeg kjente hadde vært i litt sånn norske, ikke norske kolonier, men de var på en måte litt mer organisert med andre nordmenn, og jeg var klar på at det ikke var det jeg ønsket. Ikke for det, nå endte jeg opp med å ha mest norske venner da, men planen var jo at det ikke skulle bli sånn. Hadde jeg spurt vennene mine om hjelp hadde de sikkert hjulpet meg, men jeg følte ikke nødvendig.

4.1.3 Mulighetene for å akkumulere kapital

Ifølge Bourdieu består alt samfunnsliv dypest sett av at individer og grupper kjemper om mer kapital. I denne delen vil jeg se på hvordan vi kan forstå fenomenet utveksling ut i fra tankegangen om at individene i samfunnet kjemper om mer kapital. All sosial samhandling er ifølge Bourdieu et spill om å akkumulere mest mulig kapital.

Økonomisk kapital

Studentene som drar på utveksling investerer på mange måter den økonomiske kapitalen de allerede har tilgang til, i et forsøk på å akkumulere mer. På den måten kan man se utveksling som en investering. Ved at studentene bruker pengene de allerede har, eller penger de får gjennom foreldre og Lånekassen har de mulighet til å kunne akkumulere økonomisk kapital etter endt utdanning. Bakgrunnen for dette er at studenter som har vært på utveksling kommer seg raskere i jobb enn de som ikke har vært det, selv om det er usikkerhet knyttet til om det er utvekslingsoppholdet som fører til at de får jobb raskere enn andre (Wiers-Jenssen 2003). Ved at de raskt kommer seg ut i jobb har de mulighet til å opptjene mer penger. Det kan også tenkes at personer som har vært på utveksling vil ha tilgang til attraktive stillinger, som kan ha høyere lønninger. Bakgrunn for dette vil ligge i kompetansen de kan ha fått gjennom utvekslingen.

Flere av informantene påpekte at det å ha vært på utveksling kunne ha en positiv effekt på CV-en når de skulle begynne å søke på jobber. Amalie forklarte det slik:

Jeg tenker jo at det er positivt å ha på CV-en da. Jeg tror en arbeidsgiver.. Det er kanskje ikke det som teller mest, men det vil jo være en positiv ting å ha vært på utveksling og det sier jo litt om deg som person som tørr å ta litt sjanser. Man får kanskje et bredere syn på helsevesenet globalt og da. Så jeg tror det er en stor fordel, også er det en stor fordel å kunne engelsk ganske bra.

Nikolai og Julie var to av informantene som allerede hadde fått seg jobb. De påpekte at arbeidsgiverne satte pris på at de hadde vært på utveksling og på den måten fått andre perspektiver i tillegg til økte språkkunnskaper. Dette kan være en form for symbolsk kapital. Symbolsk kapital referer til egenskaper som blir tillagt høy verdi og som høster anerkjennelse innenfor en sosial gruppe (Danielsen & Nordli Hansen 1999). Ved at arbeidsgivere setter pris på og anerkjenner studenter som har vært på utveksling kan det ses på som en form for symbolsk kapital. Utveksling vil i dette tilfellet ha en verdi for arbeidsgiverne.

Selv om de fleste er enige om at det å ha vært på utveksling vil kunne se positivt ut når man skal begynne å søke på jobber, poengterer flere at dette ikke er grunnen til at de valgte å dra på utveksling. Det er heller en fordel som kan gjøre det lettere å få seg jobb når de er ferdigutdannet. Michael forklarte det slik: *Når jeg var der (på utveksling) fikk jeg høre at å ha gjort noe så annerledes ville være positivt i arbeidsmarkedet, men det var ikke en del av motivasjonen for å dra.*

Vi ser altså her at studentene som velger å dra på utveksling ofte har tenkt over at det kan være positivt å ha vært på utveksling når de senere skal inn i arbeidslivet. Dette gir dem muligheten til å komme raskt inn i arbeidsmarkedet og de kan begynne å tjene penger. Dette vil igjen føre til at de får økt økonomisk kapital. Selv om informantene understreker at dette ikke er en stor motivasjon, og at det heller er andre grunner som ligger bak valget om å dra på utveksling, kan ikke dette utelukkes i dagens arbeidsmarked. Selv om det er en del av den norske studentmassen som har et utenlandsopphold i graden sin, tror Tobias at de som har gjort noe annerledes vil komme godt ut av det. Han forklarte det slik:

Det (å ha vært på utveksling) viser at du tørr å "gutse" litt og du tørr å gjøre nye ting og tar utfordringer og at du ikke bare søker det som er trygt (...), men hvis du tørr å tenke litt utenfor boksen når du tenker utveksling tror jeg det vil være positivt å ha med når man søker på jobber.

Kulturell kapital

Tendensene i Norge er at stadig flere tar utdanning, og verdien av utdanning kan da inflateres og forskjellene mellom ulike utdanninger vil bli viktigere (Helland 2006). Det kan videre tenkes at studenter som har høyt utdannede foreldre velger å ta deler av utdanningen sin i utlandet fordi at de på den måten kan differensiere seg fra de som har en noe lavere sosial bakgrunn, men som allikevel tar høyere utdanning. Den institusjonaliserte formen for kulturell kapital referer ifølge Bourdieu (2006) blant annet til offisielle anerkjente akademiske titler. Dette vil kunne være papirer, eksamensutskrifter og vitnemål fra universitet, og det kan videre tenkes at arbeidsgivere vil sette pris på dokumentasjon fra utenlandske universitet. Ved å ta deler av utdanningen ved et universitet i utlandet kan det argumenteres for at man sikrer kapitalens eksklusive karakter. Det er ikke noe alle har gjort, og vil kanskje være spesielt positivt dersom dokumentasjonen kommer fra anerkjente universitet.

Studenter som velger å dra på utveksling kan tilegne seg kulturell kapital i form av for eksempel språk og kultur, og gjennom utdanningen i seg selv. Det å lære språk og møte nye kulturer ser ut til å være en stor motivasjonsfaktor blant informantene. For informantene som studerer språk eller har språkfag som en del av graden sin er mye av motivasjonen til å dra at de ønsker å bli bedre i språket. De velger da å dra til et land hvor det aktuelle språket praktiseres slik at de får snakket det, samt at de får innblikk i kulturen i landet. De velger også fag på det aktuelle språket, og ikke fag på engelsk. På den måten får de et større språklig utbytte av utvekslingen, og det kan argumenteres for at de på den måten akkumulerer kulturell kapital innenfor utdanningsfeltet. Nora forklarte det slik:

Ja, nå er det jo sånn at når du studerer språk, og da særlig fransk som tredjespråk så er det viktig å være i det landet de snakker språket for å få mest og ikke minst best mulig språkkompetanse. Det er en ting å lære det på grunnskole og gå på universitetet å studere det der. Men du lærer det først når du er der (Frankrike). Mens grammatikken og andre formalitetsopplegg kan man lære på skolen. Men språket, det må du snakke og du må høre det. Du må reise til utlandet! (...).

Hermann som også hadde vært i Frankrike forklarte dette:

Da jeg begynte å studere her hadde jeg veldig lyst til å bli bedre i fransk og jeg kjente det da jeg begynte at de forventet ganske mye når det kom til språk. Jeg følte i mange settinger at jeg ikke var flink nok. Men jeg hadde jo hatt språk både på ungdomsskolen og i videregående, jeg kunne jo skrive fransk ganske greit og kunne lese fransk og kunne forstå fransk ganske godt, men jeg var jo ikke vant til å snakke fransk i det hele tatt, så jeg synes det var veldig veldig vanskelig å snakke fransk. Så jeg tenkte kanskje det at det var den største motivasjonen til å dra på utveksling, jeg hadde lyst til å prøve å få snakket litt fransk da. For å se hvordan jeg kunne bli bedre da. Av andre ting hadde jeg lyst til å prøve noe annerledes. En annen

motivasjon var å lære mer om fransk kultur og det å bedre forstå hvordan franskmenn er og hvordan Frankrike fungerer.

Ved hjemkomst vil det være grunn til å tro at de studentene som har vært på utveksling behersker språket bedre enn de som kun har studert i Norge. På den måten vil det å dra på utveksling føre til at man får økt kulturell kapital innenfor utdanningsfeltet. Dette gjelder for studenter som både har tatt studiene sine på engelsk, men også for de som har tatt dem på et tredjespråk. Jevnt over føler alle informantene at språkkunnskapene deres ble bedre av å være på utveksling.

For mange av informantene er det å få møte nye kulturer den største motivasjonen for å dra på utveksling. Man lærer om dem, og man får ofte muligheten til å leve tett opp til dem. Dette kan igjen knyttes opp til det Bourdieu kaller kroppsliggjort kulturell kapital. Dette vil også kunne være en klar fordel med tanke på at vi lever i en meget globalisert verden hvor kjennskap til andre kulturer og andre språk vil kunne komme godt med i ulike sammenhenger. Dette gjelder både under utdanningen og kanskje senere i arbeidslivet. Den kulturelle kapitalen studentene har mulighet til å oppnå gjennom utvekslingen vil på denne måten være nyttig. Allikevel er et av funnene i studien at utveksling ikke nødvendigvis trenger å gi økt kulturell kapital. Tobias sa følgende:

Jeg tror de fleste ser på det (utveksling) som en positiv ting. Med mindre, hvis du har San Diego på CV-en så er det kanskje ikke det, altså no offence mot San Diego, men San Diego og Sydney er steder hvor "hele" Norge drar. Da mister man mye av det utveksling kan gi da, for da drar du med en haug med nordmenn og snakker bare norsk (...).

Dersom man velger å dra til et sted hvor det er mange nordmenn kan man kanskje miste mye av det utveksling kan være med på å gi. Ifølge Bourdieu (1996) vil gruppene som har tilgang til mest kapital inngå i maktfeltet. Maktfeltet består ikke av en samlet herskende klasse, men av ulike eliter som baserer sin posisjon på ulike typer kapital. De har til dels felles interesser i å beholde sin makt over grupper på lavere nivå i samfunnet. Ifølge Bourdieu vil de som har makt innenfor universitetsfeltet være interessert i å opprettholde sin posisjon. Ved at de velger å ta deler av utdanningen sin ved et universitet som anses for å være prestisjefyllt eller ved et universitet hvor det ikke er mange nordmenn, kan deres posisjon innenfor feltet opprettholdes. De studentene som velger å dra på utveksling til såkalte "badestudier" eller lignende vil muligens ha mindre kulturell kapital enn de som velger å dra på utveksling til andre steder. På den måten kan de som drar på utveksling til anerkjente universitet opprettholde sin posisjon

innenfor feltet, og de vil på samme måte se ned på såkalte ”badestudier” og de studentene som velger å dra til slike steder. I og med at flere velger å dra på utveksling nå enn tidligere, kan det å velge ”det rette stedet” være en måte å differensiere seg på.

Sosial kapital

Når man velger å dra på utveksling får man muligheten til å akkumulere sosial kapital ved å bygge nettverk. Som utvekslingsstudent kommer man i kontakt med både studenter fra det aktuelle landet, samt at man har mulighet til å møte andre utvekslingsstudenter fra hele verden. Den sosiale kapitalen man akkumulerer ved å være på utveksling kan senere gi fordeler ved for eksempel jobbsøking eller lignende. Det kan tenkes at noe av motivasjonen for å dra på utveksling er knyttet til å etablere et større sosial nettverk og på den måten få en høyere andel sosial kapital. Emma var en av dem som ønsket å bygge et nettverk å få nye bekjenskaper da hun valgte å dra på utveksling til Australia. Hermann påpekte at gjennom utvekslingen har han fått venner for livet.

Michael mente at noe av det mest verdifulle man får av å være på utveksling er det internasjonale nettverket man kan få:

Nå kjenner jeg folk i Sør-Amerika, så hvis jeg har lyst til å dra dit og møte de folkene jeg kjenner og med en gang bli en del av miljøet der. Så var jeg litt sånn heldig med å være i Sør-Korea da, for det var veldig mange fra hele verden da, og ikke bare kun fra Norge eller kun fra Skandinavia. En annen ting som jeg synes var veldig forfriskende da var at det var en samling fra hele verden, men også fra alle studieretninger og alle mulige slags sosiale klasser. Jeg møtte flere fra Afrika og Sør-Amerika, og fra resten av Asia.

For Michael er det ikke utenkelig å flytte utenlands når han er ferdigutdannet og han sa følgende: *Jeg snakket med noen folk i Sør-Korea for å flytte bort til de landene å jobbe et par år da for da har jeg allerede en fot innafor og da er det lettere å få seg jobb i de landene.*

Flere av informantene kan gjerne tenke seg en jobb i utlandet. På bakgrunn av dette kan det tenkes at de sosiale nettverket de har anskaffet seg i løpet av tiden de har vært på utveksling vil kunne komme godt med i prosessen ved å søke jobb i utlandet.

Gjennom tiden informantene har vært på utveksling har de vært i kontakt med mange mennesker fra flere land. Noen har fått veldig nære venner, mens andre har i større grad fått bekjente. Sosial kapital gir makt på den måten at de sosiale nettverkene man er en del av kan brukes aktivt dersom man ønsker å oppnå noe (Bourdieu 2006). Gjennom et nytt og globalt nettverk kan det tenkes at det vil være lettere for studentene å få seg jobb etter endt utdanning.

Hvor mye sosial kapital en aktør innehar avhenger av størrelsen på nettverket av forbindelser han eller hun kan mobilisere (Bourdieu 2006).

For å kunne akkumulere sosial kapital på utveksling må man på mange måter gå aktivt inn for å danne kontakter og bekjentskaper. Nora var en av dem som mente at det var viktig å være med på ulike aktiviteter og oppsøke ulike miljøer når man er på utveksling. Nora tenkte dette om det sosiale utbytte av å være på utveksling:

Det var veldig bra! Også er det jo litt til hva man gjør det til selv, man må hive seg med på ting og følge grupper og melde seg på ting når man har den muligheten gjennom Facebook i dag. Man må prøve å få med seg så mye som mulig, ikke bare gjennom Erasmus for der er det ofte flere kulturer sammen, men også prøve å oppsøke det franske. Det fungerer det! Man må bare gjøre en innsats.

4.1.2 Oppsummering av underproblemstillingen

I dette delkapittelet har jeg belyst hvordan sosial bakgrunn og sammensetningen av kapital kan være en forutsetning for å dra på utveksling. Jeg har også sett på hvordan mulighetene for å akkumulere kapital kan være en motivasjonsfaktor for å dra på utveksling. Tidligere forskning har vist at rekrutteringen til utenlandsstudier er skjev, de som har høyere sosial bakgrunn er mer tilbøyelig for å dra på utveksling. Bakgrunnen for dette kan være knyttet til studentenes habitus, gjennom oppveksten og sosialiseringen har de fått en habitus som verdsetter det å studere i utlandet. De studentene med høy sosial bakgrunn og som har en gunstig sammensetning av kapitalformene vil finne det mer naturlig å ha et utenlandsopphold som en del av sin norske grad. De vil også da kunne differensiere seg fra studenter som tar hele graden i Norge. Det kan videre tenkes at studentene som har høyere sosial bakgrunn i mange tilfeller får mer støtte hjemmefra fordi at foreldrene i større grad vet hva barna deres går til. De vil også kunne være behjelpelige med å finansiere utenlandsoppholdet hvis det skulle være behov for dette. Tidligere forskning har vist at studentene som velger å dra på utveksling også er de studentene som har de høyeste karakterene fra videregående. Dette tyder på at de mestrer skolesystemet. Mulighetene for å akkumulere kulturell kapital og sosial kapital ser ut til å være de viktigste årsakene til at de velger å dra på utveksling sett ut i fra Bourdieus teorier. Mulighetene for å akkumulere økonomisk kapital ser ikke ut til å være spesielt viktig, men kanskje heller en bonus. Bourdieus teorier bygger på at studentene er preget av sin bakgrunn og drives av mulighetene for å akkumulere kapital. Dette er teorier som kanskje i større grad kan forklare hvorfor studenter fra høyere sosiale lag velger

utveksling, men det kan tenkes at den kommer til kort når man vil forklare hvorfor studenter fra lavere sosiale lag også velger å dra på utveksling.

4.2 Utveksling i senmoderniteten

I dette delkapittelet skal jeg analysere underproblemstillingen: *Hvordan kan valget om å dra på utveksling forstås med bakgrunn i at vi lever i senmoderniteten?* Forrige delkapittel belyste hvordan sosial bakgrunn og de ulike kapitalformene ble viktige for å forklare hvorfor noen studenter velger å dra på utveksling. I dette delkapittelet vil jeg i større grad fokusere på teoriene til Anthony Giddens. Giddens mener at vi lever i senmoderniteten og noen av kjennetegnene er en økende globalisering, individualisering og at alle livsområder er preget av valg og refleksivitet. I senmoderniteten er betydningen av familie, bakgrunn, tilvante livsstiler og lokal tilhørighet svekket. Det er heller i større grad opp til individet selv. Jeg vil her fokusere på hvordan vi kan forstå valget om å dra på utveksling ut i fra hvordan individet opptrer i senmoderniteten. Avslutningsvis i dette delkapittelet vil jeg oppsummere og konkludere på underproblemstilling.

4.2.1 Å skape seg selv

Et av trekkene i det senmoderne samfunnet er at man ikke lengre arver en identitet basert på ens sosiale posisjon (Aakvaag 2008). Betydningen av familiebakgrunn, tilvante livsstiler og familiebakgrunn vil være svekket i senmoderniteten. Ansvar for å etablere og vedlikeholde en helhetlig identitet faller ifølge Giddens (1996) på den enkelte, og er ikke et resultat av tradisjoner og sosiale forventninger. Identiteten skapes ved at individene, i dette tilfellet studentene, tar aktive beslutninger og gjør refleksive valg. Studentene må tenke over hvilke alternative identiteter som foreligger, for så å velge den de mener passer en selv best. For noen vil det kanskje være nok å være en student ved et universitet i Norge, mens andre studenter heller kan se for seg en mer global identitet og på bakgrunn av dette velger de å dra på utveksling. Ved å dra på utveksling utvides horisonten, man lærer om nye kulturer, man lærer mer om seg selv og man har kanskje muligheten til å lære et nytt språk. Dette vil igjen være med på å forme identiteten til studentene.

Ved å velge å dra på utveksling har man også muligheten til å utfordre seg selv. For flere av informantene handlet det å reise på utveksling litt om ønsket om å teste seg selv. De ville se om de mestret en helt annen hverdag og de utfordringene det førte med seg. De ville rett og

slett komme seg litt ut av komfortsonen. Emma forklarte det slik: *Man blir jo kjent med seg selv på en annen måte når man er på utveksling. Jeg synes det er veldig viktig å utfordre komfortsonen og det får du virkelig gjort når du reiser på utveksling alene.* Tobias forklarte det slik:

Bare det å starte på "scratch" igjen og ikke ha det der fallnettet du har overalt. Altså det å flytte til en helt ny by. Gjør du det i Norge så finner du alltid noen du kjenner og det er alltid noe å falle tilbake på. Man vil nok heller ikke ta den helt ut dersom man flytter til en ny by i Norge, man satser ikke nok. Når du kommer til et nytt land og en ny by hvor det kun er nye mennesker så er man nødt til å bevege seg ut av komfortsonen sin. Det ga meg mye! Jeg vokste veldig av å være på utveksling.

Mange av informantene føler at de vokser av å være på utveksling, og de lærer seg selv å kjenne på en helt annen måte. Slik kan vi se at det å være på utveksling vil være med på å forme identitetene deres. Informantene har lært mye om seg selv i løpet av tiden de har vært på utveksling. Dette vil også være noe de vil ha med seg resten av livet. Den tiden de var på utveksling vil prege informantenes liv i ettertid. Studentene utfordrer seg selv på flere områder. De drar til et annet land for å studere og de viser at de takler nye utfordringer, og at de også mestrer dem. Amalie sa følgende:

Jeg har jo blitt flinkere til å ta initiativ selv. Vi hadde jo ikke undervisning mens vi var i USA, vi hadde kun praksis, så vi måtte jo på en måte ta kontakt med folk dersom vi ønsket å henge med noen. Vi ble flinkere til å bare møte opp et sted hvor det nesten ikke var noen vi kjente og bare prate med folk og å være ekstra sosial. Jeg ble jo på en måte tryggere på meg selv også.

Det at man takler nye utfordringer og det at man tørr å gjøre noe som er utenfor komfortsonen anser informantene som en positiv egenskap å ha med seg videre i livet. Da tenker de først og fremst at dette vil kunne være positivt å ha med seg når de skal begynne å søke etter jobber når de er ferdige med studiene. Ved at de har vært på utveksling, mener de at det kan fortelle arbeidsgiverne noe om hvem de er som personer og hvilke egenskaper de har. En person som har vært på utveksling vil kanskje være en som presser seg selv litt og liker utfordringer.

Det som kommer frem i intervjuene er at samtlige informanter er fornøyde med valget de har tatt om å dra på utveksling. De er fornøyde med at de har klart å mestre situasjonen på en god måte. Hermann forklarte det slik: *Jeg sitter igjen med en veldig god erfaring, altså først og fremst tenker jeg at den beste erfaringen jeg har er at jeg taklet å virkelig være ute av komfortsonen min.* Flere påpeker også at det å presse seg litt ut av komfortsonen har vært sunt for dem.

Identitet handler i senmoderniteten om å etablere og opprettholde en selvbiografisk fortelling om selvet. En slik fortelling må kontinuerlig revideres i lys av ny informasjon, nye hendelser og nye erfaringer. Dens funksjon er å knytte fortid, nåtid og fremtid sammen på en måte som skaper sammenheng og enhet i en persons liv og selvforståelse (Aakvaag 2008). Valget om å dra på utveksling ga kanskje mening i fortiden for studentene. Flere av informantene påpekte at det å dra på utveksling er noe de "alltid" har hatt lyst til. I nåtiden ser de på avgjørelsen som riktig. De reflekterer over hva de har lært og setter pris på erfaringene de har gjort seg. Når flere av informantene også påpeker at de kan tenke seg å jobbe i utlandet når de er ferdigutdannet vil det å ha vært på utveksling også kunne gi mening i fremtiden. Ved at informantene fikk utfordre seg selv og at de følte at de vokste av å være på et slikt utenlandsopphold, kan det tenkes at når de ser tilbake på det vil de se hvordan livene deres og identiteten deres i ettertid har blitt påvirket av å være på utveksling.

4.2.2 Refleksive valg

Valgene man tar i hverdagen vil være med på å skape og opprettholde vår selvidentitet. I og med at folks tilknytning til sosiale klasser har blitt svakere og klassebakgrunn har mindre betydning for hvordan folk handler i hverdagen stilles det altså et større ansvar på hvert enkelt individ. Ifølge Giddens (1996) handler vi ikke på bakgrunn av tradisjon lengre, og et av kjennetegnene i senmoderniteten er at vi står ovenfor et stort mangfold av valgmuligheter. Hvem er vi, hvem ønsker vi å være og hvordan kan vi oppnå dette, blir sentrale spørsmål i senmoderniteten. Noen valg og avgjørelser vil være vanskeligere enn andre. De valgene vi gjør vil kunne si noe om hvem vi er og ikke minst hvem vi ønsker å være.

Studentene i Norge står ovenfor en rekke valg gjennom utdanningsløpet. Spørsmål som: skal jeg på forelesning i dag? er kanskje mindre viktige, mens spørsmål om man ønsker å dra på utveksling vil være større. Man kan enten velge å fortsette å ta utdanningen sin i Norge, eller velge å ta deler av den i et annet land. Det senmoderne mennesket har utviklet en evne til å stille seg utenfor den konkrete handlingssituasjonen de står i, og betrakte og vurdere de alternative handlingsvalg for til sist å velge en løsning (Krange og Øia). Studentene blir i dette tilfellet nødt til å tenke over om det å reise på utveksling kan være noe som passer for dem, og om det i det hele tatt er mulig ut i fra deres forutsetninger. Det er allikevel ikke slik at alle har like store valgmuligheter. Giddens (1996) påpeker at selv om det finnes et mangfold av valgmuligheter betyr det ikke at alle valg er åpen for alle, og det er heller ikke slik at hver eneste person tar beslutninger med full bevissthet om hvilke andre mulige alternativer som

foreligger. Dette kan være en forklaring på at noen studenter velger bort utveksling. For de studentene som velger å dra på utveksling er det ikke bare og pakke sekken å dra. Man må fortsatt finne ut hvor i verden man ønsker å dra, hvilket lærested vil man gå på, hvilke fag skal man velge og hvor lenge skal man være på utveksling.

Det å bestemme seg for å dra på utveksling var ikke noe som bare skjedde, det var noe informantene hadde tenkt en del over på forhånd. De hadde i utgangspunktet et ønske om å dra på utveksling, men for noen var det mer krevende å få til dette med bakgrunn i studieløpene deres. Dette gjaldt blant annet for Julie og Hermann. Det var nemlig ikke lagt opp til at man skulle ta deler av graden sin i utlandet, men de fikk det til på tross av dette. Noe av årsaken til at de valgte å bruke tid på at dette skulle gå i orden var at de hadde et sterkt ønske om å dra på utveksling og det ble noe de jobbet aktivt for å oppnå. Hermann forklarte det slik:

Det var egentlig ganske komplisert å komme seg på utveksling. For min del var det kanskje enda mer komplisert enn det er for mange andre. Det er litt synd egentlig. Det settes til en viss grad krav til at du skal dra på utveksling, eller det er i hvert fall sterkt oppfordret til at man gjør det for å bli bedre i språket man studerer. Men vi har ikke noen åpent semester eller åpent år hvor vi kan putte inn hva vi vil, så alt jeg tok i Frankrike var nødt til å bli innpasset i graden min her med fagplaner som vi allerede hadde her. Så det som var aller vanskeligste med å dra på utveksling var for så vidt ikke det å sende inn selve søknaden eller sånne ting, for det var veldig greit. De er veldig flinke på det internasjonale kontoret og gjør det veldig klart for deg om hvordan du går frem og der er vi veldig heldig. Det er kanskje den beste erfaringen jeg har, akkurat det internasjonale kontoret, hvor de forteller deg dette må du gjøre, dette kan vi gjøre, og det er veldig greit å forholde seg til. Men det vanskeligste i den prosessen var kanskje det å finne fag som kunne passe inn i graden min å få det godkjent før jeg dro.

Det kan tenkes at for mange studenter føles denne prosessen strevsom og vanskelig, slik at de rett og slett velger bort utveksling. Tidligere forskning har vist at det er flere studenter som ønsker å dra på utveksling enn som faktisk gjør det. Dersom prosessen føles strevsom og vanskelig allerede før de drar kan det tenkes at ønsket om å dra ikke er så stort når alt kommer til alt. Julie var altså en av informantene som syntes det var litt krevende å få semestret i Argentina til å passe inn i graden sin. Hun tror bakgrunnen for at mange kanskje velger bort utveksling er dette:

Jeg tror litt av grunnen er at det er vanskelig å finne ut alt, hvis du skal til Sydney eller California, og går siving er det lagt opp til det. Det er bare å høre med alle vennene dine som går på kullet over som har vært der. Det er ikke noe vanskelig, alt er ordnet. Men hvis du går et eller annet på Dragvoll, så må man ordne alt selv. Og det kan være utfordrende å finne informasjon, og hvis du vil dra et sted ingen andre drar så er det mye mer stress.

Det som kommer frem i intervjuene er at det er ulikt tilrettelagt på ulike studieretninger, og noen må jobbe mer for å få til utvekslingen og få den godkjent i graden sin. De fleste av informantene opplever allikevel at de får den informasjonen de trenger når de oppsøker hjelp i form av internasjonal seksjon eller rådgivere. Flere av informantene føler at de har fått tilstrekkelig hjelp og informasjon i prosessen. Det som går igjen er at informantene aktivt søker informasjon for å finne ut hva de er nødt til å gjøre. Flere bruker også internett når de skal fatte et valg. En av dem var Tobias:

På forhånd fant jeg noen rangeringer og litt sånn hvilke universiteter er best i Europa og hvilke av disse lå i de byene jeg hadde lyst til å dra til. Det var ikke sånn at det viktigste var hvor bra universitetet var. Jeg visste jo på forhånd at hvis jeg bare skulle tenke på utdanningen min så hadde jeg blitt her, så da var det like greit og bare finne et bra sted jeg hadde lyst til å dra og søke på universitetet der.

Tobias tok altså et besluttet valg før han bestemte seg for hvor han skulle reise på utveksling, og han tenkte over konsekvensene av å reise. Giddens (1996) viser til hvordan individer tar aktive beslutninger basert på bevisst informasjonsbearbeiding, og det å søke etter informasjon og finne ut av ting kan ses opp mot dette. Tobias påpekte at med tanke på utdanningen ville det kanskje vært bedre å blitt igjen i Norge, men han følte allikevel at det var verdt å dra på utveksling. Bakgrunnen for dette var på grunn av de positive tingene utveksling kan gi, slik som for eksempel innblikk i nye kulturer og språk.

Det kan tenkes at internett og mulighetene for å sende mail til universitetene studentene ønsker å dra til, har gjort valget om å dra på utveksling lettere. På den måten har de mulighet til å innhente informasjonen de er ute etter og på bakgrunn av dette kan de ta en beslutning. Flere av informantene fortalte at de selv hadde vært i kontakt med de ulike universitetene de kunne tenke seg å dra på utveksling til før de dro. Dette tyder på at informantene ønsket å få svar på spørsmålene sine og de ønsket all tilgjengelig informasjon de kunne få, før de bestemte seg om de ønsket å dra på utveksling eller ikke.

Noe som virker tydelig i etterkant av intervjuene er at det å reise på utveksling ikke er noe som bare skjer. Dette er noe de har jobbet litt for og de har vært interessert i å gjøre en innsats for at det skal gå i orden. Det er altså mange ting som skal klaffe for at man skal kunne få til å dra på utveksling, og det som slo meg gjennom intervjuene var at dette var et valg studentene ikke tok lett på. Dette var noe de hadde tenkt på over lengre tid, og de så på det som en gylden

mulighet for å oppleve noe helt annet. Amalie forklarte det slik: *Jeg har alltid hatt lyst, egentlig siden jeg begynte her (på universitet) har jeg hatt lyst til å reise å prøve noe annet.*

Måten de forholder seg til valgene på og hvordan de innhenter informasjon om utveksling gjør at det kan knyttes opp til Giddens sine teorier. Dersom du ønsker å dra på utveksling må du jobbe for det, det er ikke noe som blir lagt i fanget på deg. Man må aktivt søke informasjon og oppsøke ulike arenaer, slik som internasjonal seksjon, rådgivere og institutt. Dersom man ikke er motivert i utgangspunktet er det kanskje heller ikke så lett å skulle finne informasjon og begynne på prosessen på egenhånd. Gjennom internett har det blitt mye lettere å finne informasjon, og flere av informantene brukte internett aktivt når de skulle finne informasjon og bestemme seg for hvor de ønsket å reise. De var også bevisste på at de måtte gjøre en liten egeninnsats for å skulle komme seg på utveksling. Amalie forklarte det slik: *Det tok mange timer å sette seg inn i og skjønne hva man skulle sende inn og hva man skulle ha. Så det er mye som er litt vanskelig da. Også er det mye informasjon man får.* Det kan altså være vanskelig for studentene å navigere seg gjennom all informasjon de får og må forholde seg til.

Flere av informantene hadde altså tenkt nøye gjennom valget om å reise på utveksling, og de hadde forberedt seg på at det ikke nødvendigvis kom til å bli enkelt. Emma forteller dette: *Jeg var veldig spent, også husker jeg at jeg var veldig forberedt på at den første perioden kunne bli vanskelig, særlig i forhold til at jeg reiste alene og det kunne være vanskelig å komme i kontakt med nye folk.* Når informantene hadde tenkt igjennom ulike scenarioer og har tenkt over at det kan komme til å bli vanskelig i starten er det kanskje større sjanse for at de er forberedt på det og de vil gjøre sitt ytterste for å trives. Ved at informantene hadde tenkt igjennom ulike fallgruver og ting som kunne bli vanskelig før de dro, underbygger dette at det var noe de hadde tenkt igjennom på forhånd. De gjorde et refleksivt valg.

Vi er ikke hva vi er, men hvem vi gjør oss selv til. Hele tilværelsen vil være et spørsmål om å velge og å treffe beslutninger slik at vi kan opprettholde vår selvfortelling. Tradisjon har fått mindre plass i senmoderniteten og vil ifølge Giddens ikke kunne gi oss en identitet. På bakgrunn av dette stilles menneskene overfor sentrale spørsmål, slik som: Hva skal jeg gjøre med livet mitt? Hvordan skal jeg handle? Hva skal jeg bli? Disse spørsmålene blir ifølge Giddens reflektert og besvart når vi handler. I dette tilfellet er det studentene som handler. De velger å dra på utveksling, og ut i fra valgene deres kan vi si noe om hvem de er og hvem de ønsker å være. Studentene er ansvarlige for seg selv, det er de som kan bestemme og avgjøre

hvordan de skal handle. For alle beslutninger finnes det en risiko for at man ikke lykkes. Det som går igjen blant informantene i denne oppgaven er at de er fornøyde med valget de har gjort, og mener at ved å være på utveksling har de lært noe om seg selv, og flere påpeker også at de har blitt tryggere på seg selv.

4.2.3 En globalisert verden

Det å reise på utveksling kan ses på som et resultat av en økende globalisering. Når det er over 4 millioner studenter som tar hele eller deler av utdanningen i et annet land, og tallet fortsetter å øke hvert år tyder dette på at verden er blitt mer tilgjengelig for studentene. Ifølge Giddens (2002) vil globaliseringen føles overalt, og her ser vi hvordan globaliseringen har blitt en del av utdanningsinstitusjonene. Gjennom for eksempel billigere flybilletter, utvekslingsavtaler og internett har det å skulle dra på utveksling kanskje blitt lettere å gjennomføre enn noen gang. Flere av informantene hadde et ønske om å oppleve verden, se andre kulturer og lære seg språk. Dette kan ses i sammenheng med den økende globaliseringen vi ser i verden i dag. Ved å dra på utveksling får studentene et annet verdensbilde, som igjen gir dem en bedre forståelse om hvordan verden er og hvordan ting kan fungere utenfor Norge. Amalie forklarte det slik:

Man får innsikt i en annen kultur, og man får vite litt om hvordan det er på andre steder i verden. Man får også sett kulturen på nært hold. Jeg tror det er viktig uansett hvor man har vært at man klarer å reflektere litt mer rundt hvorfor vi er som vi er.

Med bakgrunn i at vi lever i en globalisert tidsalder vil den kunnskapen man har mulighet til å tilegne seg kunne komme godt med når man for eksempel skal begynne å på ulike jobber etter utdanningen. Flere av informantene sier at de kan tenke seg å jobbe i utlandet når de er ferdig med utdanningen sin, og i den forbindelse vil det kunne være en stor fordel at de har bodd og studert i utlandet tidligere. Nora forklarte det slik: *Etter at jeg kom hjem fra utvekslingen sitter jeg igjen med en sterkere følelse om at jeg er veldig glad i det franske språket og at språket har forbedret seg. Jeg kunne også se for meg å jobbe i Frankrike hvis muligheten tilbyr seg.* Emma var en av informantene som i utgangspunktet ikke kunne ha tenkt seg å jobbe i utlandet, men etter at hun har vært på utveksling i Australia mener hun at det er en reell mulighet for at hun kommer til å søke på jobber i utlandet.

Noen av de andre informantene er ikke like sikre på om de kunne tenke seg å jobbe i utlandet, men de har i hvert fall et ønske om å reise mer og å oppleve ulike kulturer. Noe av årsaken til

dette er nettopp det at de har vært på utveksling, og de ser verdien av å reise og å oppleve nye kulturer samt å bygge nettverk. Victor var en av dem som virkelig ønsker å få reist mer i tiden fremover. For Marie var det nettopp dette som var noe av drivkraften for å dra på utveksling, hun ønsket å oppleve et nytt sted, bli kjent med nye mennesker og en annen kultur, i tillegg til å se hvordan ting er på andre steder i verden.

Mye av det som kjennetegner informantene i denne oppgaven er at de er reisevante, mange av dem har vært i utlandet over lengre tid før de reiste på utvekslingen også. Noen har bodd i utlandet, andre har studert der, mens noen har reist rundt i en lengre periode. Dette tyder på at de setter pris på å reise og det å oppleve nye steder. De ønsker å utvide horisonten sin, og de får muligheten til å bli kjent med nye kulturer og mennesker. Michael forklarte det slik:

Jeg var litt lei av Norge liksom, og de verdiene vi nordmenn har. Så ville jeg prøve å få et innblikk i hvilke andre verdier verden setter pris på. Hva de føler. Og i tillegg til at det er litt kjedelig i Norge, det er ikke så eventyrlig. Så jeg ville prøve å være litt eventyrlig å se noe som er helt annerledes. Få litt sosiale utfordringer der (Sør-Korea) siden jeg ikke kunne språket og sånt. Litt utfordrende det var det definitivt. Det var spesielt vanskelig når jeg reiste rundt på egenhånd ettersom at jeg ikke kunne språket. Det var vanskelig å holde en samtale, men det gikk greit å få seg venner. Når jeg begynte på skolen kunne alle engelsk, så da var det mye lettere!

Utdanning i en globalisert verden

Gjennom utdanningen de har fått ved å være på utveksling har de også fått tatt del i et internasjonalt miljø hvor de møter andre utvekslingsstudenter samt lokale studenter. Pensum kan ofte være noe annerledes, og ofte praktiseres det andre arbeidsmetoder enn det vi er kjent med fra universitetene i Norge. Flere av informantene påpeker at undervisningen ofte er annerledes enn det vi er vant til, men at det ikke nødvendigvis er bedre. Allikevel vil det å kunne ha erfaringer med ulike arbeidsmetoder og andre former for undervisning nyttig å ha med seg videre, både i utdanning og når man er ferdig på universitet. Tobias sa dette:

Man får kanskje litt den der innsikten om at vi gjør det på en måte på NTNU, men rundt omkring i Europa og andre deler av verden gjør de det på helt andre måter når det for eksempel gjelder vurderingskriterier og læringsmetoder og sånt.

Emma var kanskje den av informantene som var mest fornøyd med det faglige utbytte hun følte hun hadde fått av å være på utveksling og sa følgende:

Det var flinke forelesere. de var mer praktisk der nede, her sitter du på forelesninger også er det å pugge til eksamener, mens der nede er det mer ut i felten og jobbe med feltarbeid og jeg synes det er positivt da. Det var veldig bra. Men det er sammenlignbart med Norge da.

I en undersøkelse gjort av Haugen (2016b) kommer det frem at mange fagansvarlige ser liten verdi i studentutveksling, og at dette er uheldig med tanke på de politiske målene om at flere norske studenter skal ha et utvekslingsopphold. For at studentene skal kunne dra på utveksling må det oppmuntres og legges til rette for utveksling slik at flere studenter skal søke seg ut i verden. Det som kommer frem under intervjuene er at det er ulikt hvordan studieprogrammene legger opp til utveksling. På noen studieprogram oppfordres det sterkt til å reise på utveksling, mens andre er det mindre oppmuntring til å dra. Tobias fortalte dette: *Jeg tror de på instituttet mener at utdanningen er best hvis vi blir her, for her er alt tilpasset, de vet jo hva vi har lært før og fagene er tilpasset sånn veldig strukturert oppover.* Victor har denne oppfatningen:

Jeg har lest på hjemmesidene at det står at de oppfordrer til å reise på utveksling, men ingen har sagt noe til meg om det. Det er faktisk noe som bør gjøres! Det er jo en ting du lærer utrolig mye av, det er kjempegod læring. Jeg skal ærlig innrømme at jeg sikkert hadde fått litt mer ut av det faglige hvis jeg hadde vært her i Norge, fordi det faglige der var greit, men ikke like bra som her, men du lærer så mye annet da. Jeg mener at det er verdt det for alle.

Når man velger å dra på utveksling kan det være mye usikkerhet knyttet til undervisningen. Man vet kanskje ikke helt hva slags utdanning man får, og hele faget er kanskje ikke planlagt på tidspunktet man er nødt til å søke for å kunne dra på utveksling. Det kan altså være slik at man ikke nødvendigvis lærer alt som man ville lært i Norge når man snakker om pensum. Dette vil kunne gjøre det vanskeligere for studentene å komme tilbake til Norge, men dette kom ikke frem i intervjuene. Det virket som mange var innforstått med at når de valgte å reise på utveksling kunne det hende at de ville miste noe av det faglige, men på en annen side lære de ting som vil være nyttige å ha med seg videre i livet.

Økte språkkunnskaper

I og med at vi lever i en globalisert verden er gode språkkunnskaper viktig. For nordmenn er det kanskje først og fremst engelsk som er spesielt nyttig å beherske godt, men ofte vil også et tredjespråk kunne komme godt med. Dette gjelder kanskje spesielt når man skal ut i arbeidsmarkedet, men det kommer an på hva man ønsker å arbeide som. Victor sa følgende om det språklige utbytte av utvekslingen: *Jeg fikk absolutt et språklig utbytte av å være der! Det var også noe av baktanken med å reise til et engelskspråklig land – jeg ville bli bedre i engelsk.* Nikolai forklarte det slik: *Ja, jeg ble mer stødig av å være der i ett år.* Nettopp økte språkkunnskaper kan sies å være en viktig motivasjon for å velge å dra på utveksling. Emma

sa følgende: *Engelsken min ble mye bedre, man får litt mer selvtillit når man må bruke det.* Amalie følte at hun behersket språket bedre etter at hun hadde vært på utveksling, både når det gjaldt i universitetssammenheng og ellers i dagligtalen.

For de av informantene som studerte på et tredjespråk var det å få muligheten til å bli bedre i språket en viktig motivasjonsfaktor til å faktisk dra på utveksling. Det å skulle studere på et tredjespråk kan være spesielt utfordrende og dette kommer også frem i intervjuene. Allikevel føler informantene at de behersker tredjespråket bedre etter at de kommer hjem fra utvekslingen. Blant de av informantene som fulgte undervisningen på et tredjespråk var det kanskje spesielt nyttig å være borte i to semestre fremfor et. På den måten fikk de mulighetene til å lære språket i større grad og det kan tenkes at det er lettere å vedlikeholde det dersom man er på utveksling over en litt lengre periode.

4.2.4 Oppsummering underproblemstilling to

I denne delen av analysen har jeg belyst hvordan det å dra på utveksling kan forstås ut i fra Giddens sine teorier og med bakgrunn i at vi lever i senmoderniteten. Valget om å dra på utveksling kan ikke ses på som et resultat av ens sosiale posisjon i samfunnet eller ens sosiale bakgrunn. I senmoderniteten arver man ikke lengre en ferdig identitet basert på ens sosiale posisjon og for informantene i denne oppgaven kan mye tyde på at deres identitet ble påvirket av å være på utveksling. Ved å være på utveksling ønsket de å utfordre seg selv og komme seg ut av komfortsonen. Flere ønsket å bevise at de taklet å være på utveksling. Gjennom studietiden er man som student nødt til å handle og å gjøre bevisste valg. Et av valgene man som student stilles ovenfor er om man ønsker å dra på utveksling eller ikke. De studentene som velger å dra på utveksling har tenkt igjennom valget nøye og sett på hva det betyr for dem. Ved å innhente informasjon har de et bevisst forhold til kunnskap og de viser at de er oppsøkende. Det ser ut til at det er lite som er opp til tilfeldighetene. De har i tillegg sett for seg ulike scenarioer som igjen kan være med på å forberede dem i større grad om hva det å være på utveksling kan innebære. Dette ses i sammenheng med at våre handlinger er refleksive. Med tanke at vi lever i en globalisert tidsalder vil kanskje valget om å dra på utveksling være mer tilgjengelig og kanskje dels også en nødvendighet. Ved at man har vært på utveksling vil man få økt kulturforståelse, økte språkkunnskaper og man har fått innblikk i et annet pensum og ulike undervisningsmetoder. Dette er kunnskap studentene har med seg tilbake til Norge og vil kunne være med på å forme livene deres videre.

5. Avslutning

Utgangspunktet for denne studien var å undersøke hvordan man kan forstå studenters valg om å dra på utveksling. Studien har et kvalitativt design hvor jeg har benyttet meg av på elleve dybdeintervju for å belyse problemstillingene i oppgaven. I dette kapittelet vil jeg oppsummere hovedfunnene og se de i sammenheng med teoriene til Bourdieu og Giddens, samt vise hvordan teoriene deres fungerer komplementerende i denne studien. Jeg vil også gi en konklusjon på hovedproblemstillingen. Avslutningsvis i kapittelet gir jeg et forslag til videre forskning

5.1 Konklusjon og teoridiskusjon

Gjennom denne oppgaven har målet vært å forstå studentenes valg om å dra på utveksling. Oppgavens hovedproblemstilling var som følger: *Hvordan kan man forstå studentenes valg om å dra på utveksling?* For å belyse dette har jeg benyttet meg av teoriene til Pierre Bourdieu og Anthony Giddens. På mange måter representerer de motsetninger innenfor sosiologien. Med Bourdieus teori vil forklaringen på studenters valg om å dra på utveksling ligge i studentenes sosiale bakgrunn og mulighetene for å akkumulere kapital.

Universitetssystemet bidrar til å reprodusere sosial ulikhet ved at noen studenter har muligheten til å dra på utveksling, mens andre må bli igjen i Norge. Det satse hardt for at alle studenter som kan tenke seg et utvekslingsopphold skal kunne ha muligheten til å dra, men forskning viser at det oftere er studenter med høyere sosial bakgrunn som velger å dra på utveksling. Valget om å dra på utveksling eller ikke, kan videre bidra til å opprettholde sosiale ulikheter. Valget om å dra på utveksling, og det å faktisk gjennomføre det, vil være enklere for noen. Studenter med høyere sosial bakgrunn vil i større grad beherske denne utfordringen med bakgrunn i deres habitus og sammensetning av kapital.

Ifølge Bourdieu reproduserer utdanningssystemet ulikhet. Utveksling vil også være med på å reprodusere ulikhet da det ikke er en mulighet for alle, selv om man i utgangspunktet skulle tro det. I tillegg til dette kan utveksling trolig styrke ens posisjon på arbeidsmarkedet, noe som vil føre til sosial ulikhet også på lengre sikt. Norge har gode støtteordninger, men det ser ikke ut til at dette kommer alle studentene til gode. Grunnene til at studenter velger bort utveksling kan være mange, men det kan være knyttet til habitus og sammensetningen av kapital. Noe av grunnen til at man velger bort utveksling kan være knyttet til risikoen for å feile, og det kan tenkes at studenter fra høyere sosiale lag har foreldre som er villige til å

betale selv om det ikke skulle gå i orden. I tillegg vil det å være på utveksling kunne føre til at man får mer lån fra Lånekassen. Det kan tenkes at mange studenter velger det som er trygt fremfor å utfordre seg selv. Utveksling vil være problematisk dersom det kun kommer en privilegert gruppe i samfunnet til gode. Det vil være med på å reproducere sosiale ulikheter i det skjule, og det er nettopp dette Bourdieu ønsker å avdekke i samfunnet. Det kan tenkes at dersom utveksling blir ”obligatorisk” i Norge vil flere velge å ta deler av utdanningen sin i utlandet, og det vil ikke være like distingverende. Allikevel kan det tenkes at studenter fra høyere sosiale lag i større grad vil velge å utveksle til prestisjefylte universitet, og på den måten vil de kunne opprettholde sin sosiale posisjon i samfunnet.

Med Giddens sine teorier er ikke valgene vi gjør et produkt av sosial bakgrunn og sammensetningen av kapital. Det vil i tillegg ligge et særegent ansvar på hvert individ om å skape sin egen identitet, og å handle ut i fra hvem man er og hvem man ønsker å være. Ved å tenke at ansvaret om å dra på utveksling ligger hos studentene, vil det kunne føre til at man i større grad ”skjuler” de sosiale ulikhetene i samfunnet. Når det å dra på utveksling eller ikke ifølge Giddens sine teorier vil være opp til individet selv er det kanskje ikke like tydelig at det kan være andre mekanismer som kan spille inn i valget om man drar eller ikke. For at flere studenter skal ha muligheten til å dra på utveksling er det kanskje viktig at man legger opp til rådgivning og støtte fra universitetene og høyskolene i Norge. Giddens påpeker at senmoderniteten er preget av en rekke valgmuligheter, men som enkeltindivid er det liten hjelp og veiledning å få. Allikevel finnes det hjelp å få på universitetene. Informantene påpekte at det var veldig fint å få hjelp til det formelle og slike ting, og ved at det satses på dette kan det tenkes at enda flere får muligheten til å dra på utveksling. Gjennom internett og sosiale medier er kanskje det å kommunisere ut til studentene blitt lettere og det vil være viktig i fremtiden at studentene kan oppsøke både rådgivere og nettsider for å kunne bestemme seg om de ønsker å dra på utveksling eller ikke. Forskning som er gjort på området, samt noen av informantene i oppgaven, har påpekt at det å snakke med studenter som tidligere har vært på utveksling vil være nyttig for de som er åpne for å ta et utvekslingsopphold.

Med bakgrunn i av at vi lever i senmoderniteten, som blant annet preges av økende globalisering, vil kanskje valget om å dra på utveksling virke mer fornuftig. I fremtiden kan det tenkes at utdanningsinstitusjonene verden over er knyttet tettere sammen, og det kan hende at det å dra på utveksling oppfordres i enda større grad enn det gjør i dag. Vi har bruk for økte språkkunnskaper, større kulturforståelse og en global utdanning i vår tidsalder. Det er

ikke slik at vi i Norge klarer oss alene, vi er nødt å ta del i den globaliserte verden og gjennom utveksling er det en mulighet for dette.

Det som kommer frem gjennom oppgaven er at vi kan forstå studentenes valg om å dra på utveksling til dels gjennom teoriene til Bourdieu og til dels gjennom teoriene til Giddens. Teoriene til Bourdieu og Giddens fungerer i stor grad fungerer komplementerende for å forstå studentenes valg om å dra på utveksling. Begge teoretikerne prøver å overvinne skillet mellom aktør- og strukturtilnærminger. Det kan argumenteres for at Bourdieu på sin side blir for strukturorientert. Studentenes sosiale bakgrunn og sammensetning av kapital vi i mange tilfeller være med på å avgjøre om man velger å dra på utveksling eller ikke. I og med at man ønsker å forbedre sin posisjon i samfunnet og samtidig akkumulere kapital kan det å være på utveksling være et resultat av dette. Det kan videre argumenteres for at Giddens på sin side blir for aktørfokusert. Mye vil være opp til individet, i dette tilfellet studenten, men mye tyder på at man også vil påvirkes av samfunnet rundt seg. Selv om vi lever i senmoderniteten ser det ut til at studentenes ”ryggsekk” som de har med seg hjemmefra er med på å forme deres fremtid og vil kunne påvirke de valgene de gjør. Allikevel er det ikke slik at selv om mor og far har vært på utveksling at man nødvendigvis velger å gjøre det selv, men man er mer tilbøyelig for det. På den måten kan det argumenteres for at studentene også vil være med på å forme sin egen identitet, de ønsker å utfordre seg selv og de vil vise at de takler nye situasjoner. Valget om å dra på utveksling er knyttet til refleksivt arbeid, studentene oppsøker informasjon, de undersøker og de tar et besluttet valg. Valget om å dra på utveksling må i tillegg ses i lys av at vi lever i en globalisert tidsalder hvor kulturforståelse og gode språkkunnskaper er viktige egenskaper.

5.2 Videre forskning

Med tanke på videre forskning ville det vært interessant å se nærmere på hvorfor mange studenter ikke velger å dra på utveksling ved å bruke kvalitativ metode. Målet er at Norge skal sende enda flere studenter på utveksling og det vil kunne være nyttig å se på hva som gjør at mange studenter velger dette bort. Det er tidligere gjort kvantitative undersøkelser til hvorfor studenter velger det bort, men ved et kvalitativt design kan man få en dypere forståelse. Å forske på hvilke tiltak som ville ha hatt effekt for å få flere studenter på utveksling kunne også ha vært interessant med tanke på at målet er at enda flere studenter skal velge å dra på utveksling.

Det kunne også ha vært interessant å komme i kontakt med studenter som kunne tenke seg å dra på utveksling å se hva de tenker før de drar og intervju de på nytt etter hjemkomst. Dette er forsøkt gjort tidligere av Mørkeset og Glavee-Geo (2016), men resultatene var ikke knyttet opp til sosiologisk teori.

En undersøkelse gjort blant vg2 elever i Norge kunne også ha vært interessant. Kvantitative data har vist at elevene som velger å dra på utveksling i hovedsak tilhører en privilegert gruppe i samfunnet. Det kunne vært interessant å se nærmere på hvorfor elever på vg2 velger å dra på utveksling og hvordan deres sosiale bakgrunn vil være med på å forme avgjørelsen deres. Elevene som drar på utveksling er som regel yngre enn studentene, og det kan hende at det finnes andre problemstillinger for elever som ønsker å dra på utveksling.

6. Litteratur

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Aasen, M (2016). *Å være i Norge hele studietiden bør være unntaket*. Hentet 18.05.17 fra: http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/A-vare-i-Norge-hele-studietiden-bor-vare-unntaket_-ikke-regelen--Marianne-Aasen-7614b.html
- Askheim, S. (2013). Bolognaprosessen. *Store Norske Leksikon*. Hentet 02.04.17 fra: <https://snl.no/Bologna-prosessen>
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag.
- Bourdieu, P. (1996). *Symbolsk makt*. Oslo: Pax Forlag A/S
- Bourdieu, P. (2006a). "Kapitalens former." *Agora* nr 1-2, s. 5-27 2006. Hentet 15.03.17 fra: http://www.idunn.no/file/ci/59687155/agora_2006_01-02_kapitalens_forme.pdf
- Bourdieu, Pierre (2006b). "Habitus og livsstilens rom" i *Agora*, 1-2, 2006: 74-111. Hentet 15.03.17 fra: https://www.idunn.no/file/ci/59687161/Habitus_og_livsstilenes_rom.pdf
- Bourdieu, P. & Passeron, J-C. (2006). *Reproduksjonen bidrag til en teori om undervisningssystemet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S & Kvale, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utgave). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Brux, J.M. & Fry, B. (2010). «Multicultural students in study abroad: Their interests, their issues, and their constraints» *Journal of Studies in International Education*, 14(5), 508–527.
- Caspersen, J., Hovdhaugen, E. & Karlsen, H. (2012). *Ulikhet i høyere utdanning – en litteraturgjennomgang for perioden 2002–2012*. Rapport 32-2012. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU).
- Caspersen, J. & Hovdhaugen, E. (2014). Hva vet vi egentlig om ulikhet i høyere utdanning? Hentet fra: https://www.idunn.no/st/2014/03/hva_vet_vi_egentlig_om_ulikhet_i_hoeyere_utdanning
- Castles, S. & Miller, M. J. (2003). *The Age of Migration*. London: Palgrave Macmillan.
- Danielsen, A. & Nordli Hansen, M. (1999). Makt i Pierre Bourdieus sosiologi. Engelstad, F. (red.) *Om makt. Teori og kritikk*. (1. Utgave, s. 43-79). Oslo: Gyldendal.
- Esmark, K. (2006). Bourdieus uddannelsessosiologi. I A. Prieur & C. Sestoft, *Pierre Bourdieu en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Fjelltveit, I. (2016, 09.11). Ny forskning: En type ungdommer reiser oftest på utveksling. Hentet fra: <https://www.nrk.no/hordaland/ungdom-med-rike-foreldre-reiser-oftest-pa-utveksling-1.13218823>
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, A. (1997). *Modernitetens konsekvenser*. Oslo: Pax forlag.
- Giddens, A. (2007). *Runaway world*. London: Profile Books
- Haugen, A. (2016a). *Studentutveksling fra Norge – Oversikt over institusjoner og fagområder*. Hentet 22.02.17 fra: <https://www.siu.no/publikasjoner/Alle/publikasjoner/Studentutveksling-fra-Norge.-SIU-rapport-02-2016>
- Haugen, A. (2017b). *Internasjonal studentutveksling – Hvordan og hvorfor?* Hentet 20.02.17 fra: <https://www.siu.no/publikasjoner/Alle-publikasjoner/siu-rapportserie-07-2016/internasjonal-studentutveksling-hvordan-og-hvorfor>
- Helland, H. (2006). *Reproduksjon av sosial ulikhet. Er sosial bakgrunn av betydning for valg av utdanningsretning*. Hentet 10.04.17 fra: https://www.idunn.no/st/2006/01/reproduksjon_av_sosial_ulikhet_er_sosial_bakgrun_av_betydning_for_valg_av
- Høgrstøl, A., Dahle, M. & Ryssevik, J. (2016). *Det beste året i mitt liv. Brukerundersøkelse av norske elever på utenlandsopphold i Vg2*. Hentet 10.03.17 fra: <https://www.siu.no/publikasjoner/Alle-publikasjoner/Brukerundersokelse-av-norske-elever-paa-utenlandsopphold-i-Vg2>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utgave). Kristiansand: Cappelen Damm Akademisk.
- Kaspersen, L. B. (1995). *Anthony Giddens introduktion til en samfundsteoretiker*. København: Hans Reitzels Forlag
- Krange, O. Og Øia, T. (2005). *Den nye moderniteten – ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: J.W. Cappelens forlag.
- Kyvik, S. & Wiers-Jenssen, J. (2014). *Internasjonalisering av norsk høyere utdanning*. Hentet 16.02.17 fra: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/285847/NIFUarbeidsnotat20142.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lånekassen (2016). *Statistikk om utdanningsstøtte til norske studenter og elever i utlandet*. Hentet 12.01.17 fra: https://lanekassen.no/Global/Utlandstall%2016/Utlandstall%20studenter%20og%20e-lev-er%2015-16%20v_1.3.pdf
- Meld. St. 16 (2006-2007). (2008). *...og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Hentet 10.04.17 fra:

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/a48dfbadb0bb492a8fb91de475b44c41/no/pfs/stm200620070016000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 14 (2008-2009). (2009). *Internasjonalisering av utdanning*. Hentet 15.01.17 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a0f91ffae0d74d76bdf3a9567b61ad3f/no/pdfs/stm200820090014000dddpdfs.pdf>
- Mikkelsen, S. (2017, 04.01). NSO mener studiestedene ikke gjør nok for studenter som vil studere i utlandet. Hentet 10.01.17 fra: <http://www.universitetsavisa.no/student/2017/01/04/NSO-mener-studiestedene-ikke-gjor-nok-for-studenter-som-vil-studere-i-utlandet-62568.ece>
- Mohn, R. & Flaa, B. (2015, 11.11). *Vil sende alle norske studenter utenlands*. Hentet 01.05.16 fra: <https://dusken.no/artikkel/25493/vil-sende-alle-norske-studenter-utenlands-1/>
- Mørkeset, Å. & Glavee-Geo, R. (2016). Short-term study abroad: motivations, expectations and experiences of students of Ålesund campus. Hentet fra: <https://www.idunn.no/offentleg-sektor-i-ending/11-short-term-study-abroad>
- Nielsen, G. & Wagner, U. (2011). Giddens' strukturteori og idretten i moderniteten. L.F Thing og U. Wagner(red). *Grundbog i idrætsociologi* (1 utgave,s. 67-81). København: Munksgaard Danmark.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordli Hansen, M. og Mastekaasa, A. (2010). Utdanning- stabilitet og endring. I: Frønes, I. og Kjølrsrød, L, *Det norske samfunn* (s. 116-143). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NTNU (u.å.). *Utenlandsstudier i EU*. Hentet fra: <https://innsida.ntnu.no/wiki/wiki/Norsk/Utenlandsstudier+i+EU>
- OECD (2014). *Education at a glance*. Paris: OECD.
- Payne, G. & Williams, M (2005). "Generalization in qualitative research." I: *Sociology* 39(2) s. 295-314.
- Rapley, T. (2001). The art(fullness) of open-ended interviewing: some considerations on analysing interviews. *Qualitative Research* 1(3) s. 303-323.
- Reinholdtsen, L. & Skjeggstad, S. (2017, 03.01). *Over halvparten av alle studenter vil studere i utlandet*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/langt-faerre-enn-de-som-onsker-det-tar-studier-i-utlandet-1.13301120>
- Repstad, P. (1998). *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rognan, A. (2001). *85 prosent flere utenlandsstudenter*. Hentet 28.01.17 fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/85-prosent-flere-utenlandsstudenter>

- Wiers-Jenssen, J. (2010). Norway: Mobile degree students vs. Exchange students. What are the differences? I Saarikallio-Torp, M. & Wiers-Jenssen, J. (2010). *Nordic students abroad*. Hentet 07.02.17 fra:
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17453/Tutkimuksia110.pdf>
- Steenstrup, K. (2010). ”Den sosiale rekrutteringen til utenlandsstudier – endring over tid”, *Sosiologisk tidsskrift* 18: 53-75.
- Steffensen, K., Ekren, R. & Nygård, G. (2015). Studenters økonomi og studiesituasjon. Norske resultater fra Eurostudent V i et europeisk perspektiv. Hentet 10.02.17 fra:
https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/246650?_ts=1511998fb78
- Søvik, M. & Eldøy, S. (2010). *Hvorfor studere i utlandet?* Hentet 10.02.17 fra:
<https://www.siu.no/publikasjoner/Alle-publikasjoner/Mobilitetsanalysen-2010/Hvorfor-studere-i-utlandet-Norske-studenters-motivasjoner-og-barrierer-for-aa-ta-et-studieopphold-i-et-annet-land-en-kvantitativ-analyse>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wiers-Jenssen, J. (1999), *Utlendighet eller utflukt? Norske studenters vurdering av å studere i utlandet*. Oslo, Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.
- Wiers-Jenssen, Jannecke (2003), *Over bekken etter vann? Hvorfor studere i utlandet når det finnes lignende tilbud i Norge*. NIFU skriftserie nr. 26/2003. s. 1-117.
- Wiers-Jenssen, J. (2005): *Norske studenter i utlandet*. Hentet 22.10.15 fra
<http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa74/kap-6.pdf>
- Wiers-Jenssen, J., Frølich, N., Aamodt, P.O. & Hovdhaugen, E. (2008): *Borte bra men hjemme best?* Hentet 18.02.17 fra:
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/283417/NIFUrapport200821.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Wiers-Jenssen, J. (2008): *Studiemobilitet og arbeidsmarkedstilpasning*, Rapport 22, Oslo: Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.
- Wiers-Jenssen, J. (2011). *Norsk studentmobilitet i et internasjonalt perspektiv*. Hentet 10.02.17 fra:
http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa124/8_norsk_studentmobilitet.pdf
- Wilken, L. (2008). *Pierre Bourdieu*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Vedlegg

Intervjuguide

Åpningsspørsmål

- Hva studerer du?
- Når var du på utveksling?
- Hvor var du på utveksling?
- Var det en spesiell grunn til at du ville dit?
- Snakker du språket?
- Lærte du deg språket mens du var der?
- Hvor lenge varte oppholdet ditt?
- Hvordan bodde du?
- Reiste du alene, eller var dere flere som dro?
- Hadde du tidligere vært i utlandet over lengre tid før du valgte å dra på utveksling?

Bakgrunn

- Hvilken utdanning har foreldrene dine? Evt. hva jobber foreldrene dine som?
- Hvilken sosial klasse vil du selv karakterisere deg selv i?
- Hvordan stilte familien seg til at du ville dra på utveksling?
- Har noen i familien vært på utveksling?

Bakgrunnen for å reise

- Kan du fortelle litt om hvorfor du hadde lyst til å reise på utveksling?
- Kan du fortelle litt om prosessen før du reiste på utveksling?
- Har venner av deg vært på utveksling?
- Har de anbefalt deg å reise?
- Fikk du hjelp av dem under prosessen?
- Hvis ikke: Hvordan fant du informasjon?
- Følte du at det var noen risiko knyttet til å reise på utveksling? Evt. hvilke?

Informasjon

- Hvordan syns du det var å finne informasjon om utveksling?
- Følte du at du fikk hjelp av universitet/høyskolen, og evt. på hvilken måte hjalp de deg?
- Kunne du ønsket deg mer hjelp i prosessen?

- Ble dere oppfordret til å reise på utveksling på studien? Evt. på hvilken måte?

Forventninger

- Kan du fortelle meg litt om hvilke forventninger du hadde til oppholdet?

→ Undervisning, kultur, miljø

- Hvilke fordeler så du for deg at det å være på utveksling ville gi deg?

Økonomi

- Kan du fortelle litt om hvordan utvekslingen ble finansiert?

→ Fikk du ekstra støtte fra Lånekassen?

→ Skolepenger

- Måtte du bruke sparepenger under oppholdet?

- Fikk du hjelp hjemmefra for å finansiere utenlandsoppholdet?

- Følte du at det var dyrere å være på utveksling enn å være hjemme?

Erfaringen

- Kan du fortelle meg litt om hva du sitter igjen med etter oppholdet?

- Hva tenker du er det mest nyttige med å ha vært på utveksling i studietiden?

- Hvordan synes du kvaliteten på utdanningen var, sammenlignet med den du får i Norge?

→ Følte du at du fikk et faglig utbytte av å reise på utveksling?

- Hva tenker du om det sosiale utbyttet av å være på utveksling?

- Hva tenker du om det kulturelle utbyttet av å være på utveksling?

- Hvordan stiller du deg til å eventuelt søke på jobb i utlandet når du er ferdig med studiene?

- Hvilke fordeler og ulemper føler du at utvekslingen fører med seg?

Avslutning

- Hva tror du grunnen er til at mange velger bort utveksling?

- Ville du ha anbefalt andre å reise på utveksling?

→ Hvorfor/Hvorfor ikke?

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet ***”Utvexling blant norske studenter”***

Bakgrunn og formål

Prosjektet er en kvalitativ studie som ser nærmere på hvorfor norske studenter velger å reise på utveksling. Hva er bakgrunnen for at de velger å reise og hvilke erfaringer de sitter igjen med etter perioden de har vært på utveksling vil bli belyst. Dette er en masteroppgave ved NTNU.

Informantene forespørres på bakgrunn av at de har vært på utveksling i løpet av de to siste årene.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien inkluderer dybdeintervju med en varighet på rundt 30 minutter. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker, og senere transkribert (skrevet ned) for videre analyse. Spørsmålene vil omhandle hvorfor de har valgt å reise på utveksling, noe om bakgrunn, hvilke erfaringer de har gjort seg og om de mener at dette har vært en nyttig erfaring.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun databehandler vil ha tilgang til dine opplysninger under selve analysen og frem til publikasjonsdato. For å ivareta konfidensialitet vil dine personopplysninger bli anonymisert, samt at det tildeles et eget pseudonym i datamaterialet. Du vil kun knyttes til dette pseudonymet gjennom en navneliste som lagres adskilt fra øvrige data, som også kun databehandler vil ha tilgang til.

Du vil ikke kunne gjenkjennes i datamaterialet etter at studien blir levert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 06.06.2017. Etter dette blir samtlige lydopptak slettet, sammen med navnelisten som knytter deltakere til deres pseudonym i datamaterialet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet umiddelbart.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med Eloise Caroline Nordlund på 94 18 81 33 eller eloiseccn@stud.ntnu.no, eller veileder Arve Hjelseth på 97 60 31 62 eller arve.hjelseth@svt.ntnu.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Godkjenning fra NSD

Arve Hjelseth
Institutt for sosiologi og statsvitenskap NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 16.01.2017

Vår ref: 51840 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 31.12.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>51840</i>	<i>Erfaringer med utveksling i løpet av studiet</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Arve Hjelseth</i>
<i>Student</i>	<i>Eloise Caroline Nordlund</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.08.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Kjersti Haugstvedt

Kontaktperson: Kjersti Haugstvedt tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Kopi: Eloise Caroline Nordlund eloise@live.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 51840

Ifølge meldeskjema informeres utvalget skriftlig og/eller muntlig om hva deltakelse i studien innebærer. Personvernombudet finner at det gis tilfredsstillende informasjon til utvalget.

Personvernombudet har lagt til grunn for vår vurdering at det ikke behandles sensitive eller taushetsbelagte opplysninger i forbindelse med studien. Vi legger videre til grunn at data sikres i tråd med NTNU sine retningslinjer for datasikkerhet.

Ved prosjektslutt anonymiseres data ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Eventuelle lyd-/bildeopptak slettes.